

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KHMELNYTSKY NATIONAL UNIVERSITY
Department of Germanic Philology and Translation Studies

Master Degree Thesis in Philology and Translation Studies

**under the title: “SPECIFICS OF TRANSLATING PHRASEOLOGICAL
UNITS WITH A ZOONYMIC COMPONENT FROM UKRAINIAN INTO
ENGLISH”**

Group FPAmz-24

Education programme:

Germanic Philology and Translation Studies:

English and Second Foreign Language

Majoring 035 Philology

Anastasiia VOSHCHYNA

Research advisor:

O.Sierhieieva, Assoc. Prof.,

PhD in Pedagogy

Хмельницький національний університет

Факультет	<u>міжнародних відносин і права</u>
Кафедра	<u>германської філології та перекладознавства</u>
Освітній рівень	<u>магістр</u>
Галузь знань	<u>03 «Гуманітарні науки»</u>
Спеціальність	<u>035 Філологія. Переклад (англійська)</u>
Освітня програма	<u>Германська філологія та перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Юлія БОЙКО

«01» лютого 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Анастасії Воцини

1. Тема роботи Особливості перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську.

керівник роботи Оксана СЕРГЕСВА, кандидат педагогічних наук, доцент

Затверджено наказом ректора університету від «25» серпня 2024 р. № 65

2. Термін подання студентом роботи на кафедру 15 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи:

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом в українській мові.

Предметом дослідження є способи передачі українських фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом англійською мовою.

Матеріалами для дослідження послуговували англійські та українські фразеологічні словники

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Визначити сучасні аспекти вивчення фразеологічних одиниць.
2. Дослідити існуючі класифікації фразеологізмів.
3. Розкрити структурні й семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах.
4. Визначити особливості перекладу українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою.
5. Ідентифікувати найпоширеніші проблеми та труднощі при перекладі фразеологізмів із зоонімічним компонентом.

5. Дата видачі завдання 10 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Опрацювання літератури за темою	10 лютого-10 березня 2025 року	виконано
Написання теоретичного розділу	10 березня – 10 квітня 2025 року	виконано
Презентація теоретичного розділу на науковому семінарі /конференції	10-11 квітня 2025 року	виконано
Підбір фактичного матеріалу за темою дослідження для практичного розділу	14 квітня – 14 травня 2025 року	виконано
Написання практичного розділ	До 10 червня 2025 року	виконано
Оформлення та подання чорнового варіанту дипломної роботи керівнику	10 червня 2025 року	виконано
Попередній захист кваліфікаційної роботи	13 червня 2025 року	виконано
Захист переддипломної практики	10 листопада 2025 року	виконано
Перевірка на плагіат	3 24 листопада по 1 грудня 2025 року	виконано
Обговорення кваліфікаційної магістерської роботи робочою групою ОПП	3 5 по 8 грудня 2025 року	виконано
Подання кінцевого варіанту дипломної роботи на кафедрі	15 грудня 2025 року	виконано
Захист дипломних робіт магістра	23 – 30 грудня 2025 року	виконано

Здобувач

Анастасія ВОЙЧИНА

Керівник роботи

Оксана ССРГССВА

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Студента(ки) II курсу групи ФПАмз-24-1
Факультету міжнародних відносин і права
спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми «Германська філологія та
перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова»

Вошнин Анастасій Сергійович
(ІІІб студента)

за темою **Особливості перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську**

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідно позначити V або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів роботи	<u>5</u> усі компоненти присутні <u>4</u> один компонент відсутній <u>3</u> декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і переліку використаних джерел нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> незначні помилки в оформленні <u>3</u> оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови Вступу нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури та використання методологічної бази дослідження нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
5.	Відповідність теоретичної частини дослідження заявленій меті та завданням	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
8.	Актуальність, новизна, теоретична та практична цінність дослідження як компоненти якісної освіти в межах цілей сталого розвитку	<u>5</u> повна відповідність <u>4</u> відповідність неповна <u>3</u> не відповідає вимогам
РАЗОМ: 24-40		<u>39</u>

Особиста думка керівника Позитивні сторони роботи: Дипломна робота Вощини А. С. має чітку побудовану структуру, зміст роботи цілком відповідає поставленим завданням, мета дослідження досягнута. Тема дослідження, обрана магістранткою, заслуговує на схвалення, а її актуальність не викликає сумніву. Автор виявила вміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати матеріал з порушеної проблеми. Найбільш позитивним, на наш погляд, видається те, що студентка Вощина Анастасія дослідила особливості перекладу українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою і дійшла висновку, що найбільш поширеними є переклад: частковим еквівалентом, фразеологічним аналогом та описовим методом. Виявлено кілька категорій проблемних аспектів: культурні відмінності в конотаціях анімалістичних образів, відсутність культурно-специфічних аналогів; етичні аспекти, жанрова варіативність, регіональні особливості англійської мови, темпоральні аспекти та мультимодальні обмеження.

До негативних сторін відносимо наявність стилістичних та технічних помилок, що не впливає на загальний зміст роботи. У теоретичній частині дипломної роботи варто було б більше акцентувати уваги на класифікацію фразеологізмів. У практичній частині роботи при аналізі фразеологізмів із зоонімічним компонентом зустрічаються повтори досліджуваних фразеологічних одиниць. На нашу думку, доцільно було б звернути увагу і на приклади, що подані в додатках.

Дипломна робота Вощини А. С. є самостійним завершеним дослідженням, у якому логічно поєднано теоретичне вивчення проблеми та практична частина дослідження і рекомендується до захисту. Дипломна робота заслуговує оцінки: «добре».

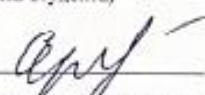
Кваліфікаційна робота

Вощини Анастасії Сергіївни

може бути

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

підпис керівника роботи

Оксана СЕРГЕСЬВА

(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

«22» травня 2025 рік

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
З ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Студентки II курсу групи ФПАмз-24-1

Факультету міжнародних відносин і права

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми «Германська філологія та перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова»

Анастасії ВОЩИНІ

(ПІБ студента)

за темою «**Особливості перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську**»

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи: ЗМІСТ; ВСТУП; РОЗДІЛ 1; РОЗДІЛ 2; ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ; ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ; ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ; ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ; ДОДАТКИ – <i>максимум 5 балів</i> (усі компоненти присутні – 5, один компонент відсутній – 4, декілька компонентів відсутні – 3)	5
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і переліку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної дипломної роботи – <i>максимум 5 балів</i> (повна відповідність – 5, незначні помилки в оформленні – 4, значні помилки в оформленні – 3)	5
3.	Відповідність побудови Вступу нормативним вимогам – максимум 5 балів (повна відповідність – 5, поодинокі огріхи стилістичного характеру; порушення структури Вступу та несуттєві помилки у формулюваннях – 4; суттєві помилки у формулюваннях – 3)	5
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам (наявність наукових джерел за останні 10 років, з них 30% зарубіжні джерела; описана методологічна база дослідження, що використовується в дослідженні; виокремлено ілюстративний та довідковий матеріал) – <i>максимум 5 балів</i> (повна відповідність – 5, несуттєві помилки у формулюваннях, недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 4, відсутні праці наукового керівника або членів кафедри ГФП – 3)	4
5.	Відповідність теоретичної частини дослідження заявленій меті та поставленим завданням – максимум 5 балів (повна відповідність: всебічний аналіз об'єкта дослідження, критичний огляд наукової літ-ри; висновки до розділу – 5, несуттєві огріхи структурного характеру, несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4, відсутність власного погляду на здійснений критичний огляд наукових джерел – 3)	4
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам – максимум 5 балів (повна відповідність: аналіз предмета дослідження; підтвердження/спростування гіпотези дослідження; використання статистичних методів для верифікації результатів дослідження; наукова новизна отриманих результатів – 5, несуттєві огріхи стилістичного та структурного характеру, несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 4, суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 3).	5
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження; актуальність, новизна, теоретична та практична цінність дослідження як компоненти якісної освіти в межах цілей сталого розвитку – максимум 5 балів (повна відповідність – 5, несуттєві огріхи стилістичного характеру, неповне висвітлення результатів дослідження – 4, часткове висвітлення результатів дослідження – 3)	5
Разом	Мін 21 – макс 35	33

Особиста думка рецензента: Актуальність кваліфікаційної роботи магістра зумовлена необхідністю систематизації способів відтворення специфіки українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою для забезпечення адекватної міжмовної комунікації та збереження семантичного багатства тексту при перекладі. У роботі досліджено теоретичні засади функціонування фразеологізмів із зоонімічним компонентом, виявлено їхні структурно-семантичні та лінгвокультурні особливості, а також на основі словникових матеріалів систематизовано способи та труднощі перекладу таких одиниць з української мови на англійську. Сформульовані висновки логічно підтверджують отримані результати й розкривають їх теоретичну та практичну цінність.

Висновок: Рецензована кваліфікаційна робота магістра відповідає всім вимогам, які ставляться до робіт такого рівня, є актуальною, виконана в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми, має зв'язок із загальнонауковою тематикою кафедри германської філології та перекладознавства, містить елементи новизни, має теоретичну цінність та практичну значущість. Об'єкт та предмет досліджено повністю, висновки відповідають поставленим завданням дослідження.

Позитивні аспекти роботи: Кваліфікаційна робота повністю відповідає встановленим нормативним вимогам, оскільки має коректне оформлення та структуру основних її компонентів, базується на актуальних наукових та довідкових літературних джерелах (зокрема зарубіжних), містить обґрунтовану методологічну базу. Кваліфікаційна робота є самостійним дослідженням, містить практичний доробок авторки, що полягає у визначенні особливостей перекладу українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою, встановленні домінуючих способів перекладу та їхньої ефективності, виявленні основних труднощів перекладу.

Негативні аспекти роботи (за наявності): У теоретичній частині кваліфікаційної роботи здійснено змістовний огляд теоретичного матеріалу, однак авторці варто було б більш ґрунтовно підійти до структурування матеріалу, спираючись на власну позицію щодо проблеми дослідження. У кваліфікаційній роботі можна було б децю розширити ілюстративну базу.

Кваліфікаційна дипломна робота може бути допущена до захисту для отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціалізацією 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

Усього набрано балів: 33

Олена Мартинюк (Підпис рецензента) *Олена* (Підпис спеціаліста рецензента)

Підпис рецензента завіряю

«19» червня 2025 рік

І.С.Мартинюк

АНОТАЦІЯ

Вощина А. С. Особливості перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську.

У магістерській роботі визначено аспекти щодо вивчення поняття фразеологічної одиниці та проаналізовано існуючі класифікації фразеологізмів. Розкрито структурні й семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах. Досліджено способи перекладу англійських фразеологізмів із зоонімічним компонентом, окреслено основні складнощі при перекладі та встановлено шляхи їх подолання.

Ключові слова: фразеологізм, класифікація фразеологічних одиниць, переклад, зоонімічний компонент, еквівалентність, стратегія перекладу.

SUMMARY

Voshchyna A. S. The peculiarities of translating phraseological units with the zoonimic component from Ukrainian into English.

This master's thesis defines the fundamental aspects of studying phraseological units and provides an analysis of existing classifications within modern linguistics. The research elucidates the structural and semantic peculiarities of phraseological units containing a zoonymic component in both Ukrainian and English. Furthermore, the study investigates methods for translating English zoonymic idioms, outlines the primary challenges encountered during the translation process, and establishes effective approaches to overcoming them.

Keywords: phraseological unit, classification of phraseological units, translation, zoonymic component, equivalence, translation strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ	18
1.1. Фразеологія як проміжний розділ мовознавства: основні поняття та категорії.....	18
1.2. Зоонімічний компонент у фразеологічних одиницях: структурно-семантичні особливості	28
1.3. Лінгвокультурологічні аспекти дослідження фразеологізмів із зоонімічним компонентом.....	38
1.4 Основні способи перекладу фразеологізмів.....	46
Висновки до Розділу 1	48
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	50
2.1. Переклад фразеологізмів із використанням фразеологічного еквівалента	50
2.1.1. Повні фразеологічні еквіваленти.....	51
2.1.2. Часткові фразеологічні еквіваленти.....	54
2.2. Відтворення фразеологічних одиниць засобом калькування.....	56
2.3. Передача значення фразеологізмів описовим способом.....	58
2.4. Передача фразеологізмів шляхом застосування фразеологічного аналога	62
2.4.1. Функційна заміна	63
2.4.2. Культурна адаптація	65
2.5. Складнощі при перекладі фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом.....	67
Висновки до Розділу 2	74
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	76
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ДОДАТКИ.....	87
---------------------	-----------

ВСТУП

Фразеологічні одиниці посідають особливе місце в системі мови, оскільки є результатом тривалого історичного розвитку та відображають своєрідність національного мислення, культурні традиції й соціальний досвід мовної спільноти. Вони характеризуються стійкістю структури, цілісністю значення та високим ступенем образності, що відрізняє їх від вільних словосполучень. Саме завдяки фразеологізмам мова набуває експресивності, емоційного забарвлення та стилістичної різноманітності.

Образні висловлювання, ідіоматичні вирази, прислів'я та приказки є важливим елементом кожної мови світу. Як в українській, так і в англійській мовах фразеологізми відіграють ключову роль, збагачуючи мовлення образністю та виразністю. Фразеологічні одиниці є одними з найбільш яскравих і водночас найскладніших для перекладу елементів мовної системи, оскільки вони глибоко вкорінені в культурі, історії та ментальності нації. Особливе місце в лінгвістиці посідають фразеологізми із зоонімічним компонентом, оскільки тваринний світ здавна був невід'ємною частиною життя людини та джерелом метафоричного відображення людських рис, явищ або дій.

Фразеологічні одиниці ставали об'єктом дослідження багатьох лінгвістів, як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема європейських: Я. Баран, Р. Зорівчак, І. Корунець, М. Кочерган, О. Матузкова, В. Ужченко [2; 13; 18; 19; 45]. Англійські фразеологічні одиниці, зокрема зоонімічні, досліджували К. Фернандо, Р. Мун у працях яких розкрито структурні, семантичні та когнітивні особливості англійської фразеології [60; 67]. Проте у науковій спільноті зберігаються різні підходи до визначення поняття «фразеологічна одиниця» та її класифікації. Зокрема, одні дослідники трактують це поняття в широкому сенсі, включаючи всі сталі словосполучення та мовні звороти, які володіють цілісним значенням. Інші ж виділяють у складі фразеологізмів окремі підгрупи, такі як приказки та прислів'я, надаючи їм статус самостійної

категорії через їх специфічні семантичні, стилістичні та функціональні особливості. Такий розподіл підкреслює різницю в підходах до класифікації фразеологічних одиниць і свідчить про відсутність єдиного погляду на їхню структуру та функціональну роль у мовленні.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження фразеологічних одиниць зумовлена зростаючим інтересом сучасної лінгвістики до проблем семантики, когнітивних механізмів мовлення та взаємозв'язку мови й культури. Фразеологізми є важливим об'єктом вивчення не лише у межах фразеології, а й у перекладознавстві, стилістиці, когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології, оскільки вони часто становлять труднощі для інтерпретації та перекладу через свою ідіоматичність. Актуальність дослідження цієї роботи зумовлена недостатнім вивченням фразеологізмів із зоонімічним компонентом, що становить значні труднощі через наявність розбіжностей у семантичній структурі образів, безеквівалентної лексики, відмінностей у стилістичному функціонуванні одиниць в українській та англійській мовах та недостатнім вивченням цих фразеологізмів. Попри значну увагу до перекладу інших груп фразеологічних одиниць, ця категорія досліджена фрагментарно, що й визначає потребу у більш глибокому аналізі та обґрунтовує вибір теми магістерської роботи.

Методологічна база. Дослідження базується на розробках українських і зарубіжних мовознавців, а саме: Я. Баран, О. Барбанюк, Р. Зорівчак, І. Корунець, М. Кочерган, Л. Савченко, О. Селіванова, Л. Скрипник, В. Ужченко, В. Фляйшер у працях яких розкрито семантику, образну мотивацію та лінгвокультурні особливості зоонімічних фразеологізмів [2; 3; 13; 18; 19; 35; 38; 43; 45; 61].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота пов'язана з науковою темою кафедри германської філології та перекладознавства: «Проблеми лексико-граматичної семантики, прагматики та стилістики в когнітивно-дискурсивній парадигмі».

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом в українській мові, їх структура та семантика.

Предметом дослідження є способи передачі українських фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом англійською мовою.

Метою дослідження є аналіз структурно-семантичних та лінгвокультурних особливостей фразеологізмів із зоонімічним компонентом, визначення способів їх відтворення у мові перекладу, визначення труднощів їхнього перекладу та розробка стратегій для їх подолання.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Описати сучасні аспекти вивчення фразеологічних одиниць.
2. Дослідити існуючі класифікації фразеологізмів.
3. Розкрити структурні й семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах.
4. Визначити особливості перекладу українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою.
5. Ідентифікувати найпоширеніші проблеми та труднощі при перекладі фразеологізмів із зоонімічним компонентом.
6. Визначити стратегії перекладу фразеологічних одиниць.

Матеріалами для дослідження послуговували фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом, дібрані з англо-українських та українсько-англійських словників, зокрема: К. Баранцев «Англо-український фразеологічний словник», М. Балла «Англо-український словник: у 2 томах», Є. Гороть, Ю. Громик, Л. Малімон, Л. Павленко, А. Павлюк, О. Рогач «Українсько-англійський та англо-український фразеологічний словник».

Методи дослідження включають *загальнонаукові методи*, зокрема *аналіз*, який забезпечував детальне вивчення структурних, семантичних і стилістичних характеристик фразеологічних одиниць, та *метод порівняльного аналізу* фразеологізмів, що дозволяв встановити відповідності та відмінності між українськими та англійськими зоонімічними фразеологізмами, а також визначити способи їх перекладу. Крім того, були застосовані *часткові*

лінгвістичні методи, зокрема *компонентний аналіз*, що дозволяв виокремити структурні й смислові компоненти фразеологізмів, *етимологічний аналіз*, який сприяв з'ясуванню походження зоонімічних одиниць та історії їх використання, та *семантичний аналіз*, спрямований на виявлення значущих смислових відтінків, конотативного і культурного забарвлення фразеологізмів.

Положення, що виносяться на захист

1. Встановлено сучасні підходи та напрями дослідження фразеологічних одиниць у українській та зарубіжній лінгвістиці.
2. Проаналізовано та систематизовано існуючі класифікації фразеологізмів, визначено їхні основні структурні та семантичні ознаки.
3. Розкрито структурні та семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах, виділено закономірності їхньої образної мотивації та національно-культурної специфіки.
4. Запропоновано підходи та класифікацію перекладних стратегій для адекватного відтворення українських зоонімічних фразеологізмів англійською мовою.
5. Ідентифіковано основні труднощі та проблеми перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом, запропоновано шляхи їх подолання в практиці перекладу та навчання.
6. Проаналізовано ефективність застосування різних методів перекладу фразеологічних одиниць і визначено їхній вплив на збереження семантики, стилістики та культурної специфіки.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні українських та англійських фразеологізмів із зоонімічним компонентом, що дозволило встановити закономірності їхньої семантики, структури, функціонування та перекладної реалізації, а також визначити специфіку національно-культурного відображення тваринного світу у мовленні.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні розуміння перекладознавчих аспектів відтворення лексико-семантичних і культурно-символічних особливостей фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом, а також у розширенні наукових підходів до вивчення взаємозв'язку культури та перекладу.

Практична цінність дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані у курсах української та англійської мови при вивченні фразеології та перекладу. Запропонована класифікація перекладних стратегій сприяє підвищенню ефективності перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом та зменшенню втрати значення. Виявлені закономірності семантики та структури зоонімічних фразеологізмів можуть застосовуватися у словниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах та електронних базах даних фразеологізмів.

Апробація дослідження. Результати роботи обговорювались на студентській науково-практичній конференції Хмельницького національного університету «Міжкультурна комунікація та переклад: напрями, пріоритети та перспективи» 10 - 11 квітня 2025 року. За результатами доповіді було опубліковано тези на тему «Домінуючі способи перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську» у збірнику наукових праць студентів і молодих вчених. Хмельницький: ХНУ, 2024. Вип. 1. С. 65-69.

За матеріалами роботи було підготовлено статтю на тему «Особливості перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську» у збірнику наукових праць «Актуальні проблеми філології та перекладознавства». Хмельницький: ХНУ, 2025. №35. С. 17-23.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків та списку використаних джерел.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та конкретні завдання дослідження, визначено об'єкт та предмет дослідження,

його наукову новизну, теоретичне та практичне значення, зазначено матеріал та методи дослідження.

У **теоретичній частині** дослідження розглядаються основні поняття та категорії фразеології, зосереджується увага на структурно-семантичних особливостях зоонімічного компоненту у фразеологічних одиницях, а також на лінгвокультурологічних аспектах їхнього функціонування. Аналізуються сучасні підходи до вивчення фразеологізмів, існуючі класифікації та національно-культурна специфіка українських і англійських фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом.

У **практичній частині** досліджуються перекладацькі рішення щодо відтворення фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою. Визначаються труднощі та проблеми при перекладі, пов'язані з культурними відмінностями, відсутністю еквівалентів, етичними аспектами, жанровою варіативністю, регіональними та темпоральними особливостями.

У **загальних висновках** підведені підсумки дослідження та систематизовано інформацію про отримані результати.

Перелік використаних джерел: 79.

Загальний обсяг роботи 86 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

1.1. Фразеологія як проміжний розділ мовознавства: основні поняття та категорії

Фразеологія як самостійний розділ мовознавства сформувалася у ХХ столітті та посіла вагоме місце в системі лінгвістичних дисциплін. Становлення фразеології як науки пов'язане з усвідомленням того факту, що мова містить особливі мовні одиниці, які за своєю природою відрізняються як від окремих слів, так і від вільних словосполучень. Ці одиниці характеризуються семантичною цілісністю, відтворюваністю та певною мірою ідіоматичності, що зумовлює їхній особливий статус як об'єкта лінгвістичного дослідження [43, с. 10].

Фразеологічні одиниці є складовою лексичного фонду мови та відображають культуру, звичаї, традиції, фольклор і національну специфіку кожного народу. Англійська мова, як і інші мови світу, формувалася протягом тривалого історичного періоду під впливом різноманітних соціальних і культурних чинників. У процесі свого розвитку вона накопичила значну кількість стійких виразів і словосполучень, відомих під назвою фразеологізми.

Вивченням та дослідженням фразеології, фразеологізмів та загалом стійких словосполучень загалом займалися не лише зарубіжні дослідники, а й українські мовознавці, зокрема Я. Баран, А. Загнітко, М. Кочерган, І. Корунець, Л. Скрипник, В. Ужченко, та інші [2; 11; 18; 19; 443; 45]. Водночас у сучасному мовознавстві відсутня єдність у підходах до визначення терміну «фразеологізм» або «фразеологічна одиниця».

Питання визначення поняття «фразеологізм», попри його тривале функціонування в лінгвістичній науці, досі залишається остаточно не вирішеним. Це зумовлено відмінностями у підходах дослідників до

визначення ознак, за якими фразеологічні одиниці відмежовуються від інших лексичних утворень [43, с. 9].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених фразеології, зміст і обсяг поняття «фразеологізм» досі не мають уніфікованого тлумачення та залишаються предметом активних наукових дискусій. Окрім різночитань у дефініціях, суттєві розбіжності спостерігаються й у складі фразеологічного фонду, який пропонують різні вчені. Зокрема, одні дослідники зараховують до фразеологізмів усі стійкі словосполучення, тоді як інші обмежують це коло лише окремими їх типами; аналогічно, прислів'я, приказки, крилаті вислови та афоризми одними науковцями трактуються як фразеологічні одиниці, а іншими - не включаються до їх складу [2, с. 8].

Вагому роль у розвитку фразеологічної теорії відіграє поняття фрази та фразеологічної одиниці, які становлять безпосередній об'єкт лінгвістичного аналізу. Про це свідчать, зокрема, праці швейцарського мовознавця Ш. Баллі - послідовника Ф. де Соссюра та засновника фразеологічної теорії. Учений обґрунтовував думку про те, що мислення людини здійснюється переважно фразами, а осмислення окремих слів можливе лише через аналіз їх функціонування у словосполученнях живого мовлення. При цьому значення цілого, за Ш. Баллі, не зводиться до простої суми значень його компонентів. Водночас дослідник не вважав за доцільне виокремлювати фразеологію як самостійну галузь мовознавства, відмежовану від лексикології [54, с. 156].

Виявлено, що теоретичні засади фразеології закладені в працях багатьох видатних лінгвістів, проте особливу роль у розвитку цієї галузі відіграли дослідження, що розглядали фразеологічні одиниці як комплексні мовні знаки з особливими властивостями. А. Загнітко у своїх працях підкреслює, що фразеологія досліджує стійкі сполучення слів, які характеризуються семантичною цілісністю та відтворюваністю в готовому вигляді [11, с. 67]. Це визначення фіксує базові ознаки фразеологічних одиниць і водночас окреслює межі фразеологічного об'єкта.

О. Селіванова визначає фразеологічну одиницю як складний мовний знак, що складається з двох або більше компонентів словного характеру, має певну граматичну організацію, відзначається семантичною цілісністю і відтворюється в мовленні як готова одиниця [37, с. 234]. Таке трактування акцентує увагу на комплексній природі фразеологізмів і їхньому проміжному положенні між лексичними та синтаксичними одиницями.

Загалом у сучасних лінгвістичних дослідженнях фразеологізми розглядаються як знаки мовної культури. Науковці наголошують, що фразеологічні одиниці функціонують як мовні знаки, здатні акумулювати, зберігати й передавати культурно значущу інформацію [26; с. 160]. Представники лінгвокультурологічного напрямку підкреслюють, що фразеологізми можуть трактуватися як своєрідні тексти, у яких закодовано культурний досвід носіїв мови [27, с. 44]. Інші дослідники акцентують увагу на тому, що фразеологічні одиниці відображають ментальність народу, його образне мислення та національно зумовлені способи концептуалізації дійсності [47, с. 411].

Дослідники слушно зазначають, що фразеологічна картина світу є важливим компонентом мовної картини світу. Фразеологізми відображають культурно-історичний досвід народу, його систему цінностей, особливості світосприйняття. Вони зберігають інформацію про давні вірування, звичаї, традиції, що робить їх цінним джерелом для вивчення духовної культури народу [35, с. 85].

М. Кочерган пропонує два підходи до тлумачення поняття фразеології. Згідно з першим, фразеологія постає як сукупність фразеологічних одиниць, що передбачає її розгляд у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні до фразеології належать фразеологічні сполучення, сталі вирази й ідіоми, зокрема прислів'я та крилаті вислови, які за своєю структурою часто є не словосполученнями, а завершеними реченнями. Вузьке трактування обмежує склад фразеології ідіомами та стійкими словосполученнями, що функціонально наближаються до окремого слова [19, с. 246].

Важливим теоретичним питанням залишається проблема меж фразеологічного фонду мови та критеріїв відмежування фразеологічних одиниць від суміжних явищ, таких як складні слова, термінологічні сполучення, прецедентні тексти тощо. Ця проблема має не лише теоретичне, але й практичне значення для лексикографії, перекладознавства та викладання мов.

За визначенням української філологині Л. Верби, фразеологія є розділом мовознавства, що спеціалізується на дослідженні фразеологічного складу мови. Під фразеологізмом авторка розуміє стійкі словосполучення, які в повсякденному мовленні не виникають як вільні поєднання слів, а відтворюються в усталеній формі. Крім того, Л. Верба наголошує, що такі одиниці функціонують у мовленні як «готові блоки з певним значенням» [6, с. 99]. Це означає, що для використання фразеологізму мовцеві достатньо звернутися до власного фразеологічного запасу й відтворити його у готовій формі, аналогічно до слова, а не створювати його самостійно.

В англомовних лінгвістичних традиціях частіше вживають термін «ідіома» замість загальніших понять «фразеологізм» або «фразеологічна одиниця». Так, уперше цей термін у англійській лінгвістиці застосував Г. Сміт, визначивши ідіому як граматичну структуру словосполучення, значення якої не може бути пояснене з позицій логіки або граматики [78, с. 72].

Фразеологізми визначають по-різному: як словосполучення з переносним значенням, як стійку фразу або як стійке сполучення слів з ідіоматичним значенням. Серед основних ознак таких одиниць слід виділити їхню образність, метафоричність та емоційно-експресивне забарвлення, що надає фразеологізмам особливої виразності та значущості у мовленні.

Перші спроби визначити поняття «фразеологізму» були здійснені ще у XIX столітті. Проте, за словами німецького дослідника В. Фляйшера, «у фразеологічній термінології немає однозначності» [61, с. 9]. Зазвичай до фразеологічного складу мови намагаються віднести різні аналітичні та описові мовні звороти, прийменники, сполучники або складні терміни. У зв'язку з цим

дослідники формулюють низку критеріїв для визначення фразеологізму, серед яких: стійкість, цілісність значення, роздільно-оформленість, відтворюваність, структурність варіантів чи новоутворень, а також складність точного перекладу на інші мови.

Досліджено, що диференціальні ознаки фразеологічних одиниць включають відтворюваність, стійкість, ідіоматичність та цілісність номінації. Відтворюваність передбачає, що фразеологізм не створюється в процесі мовлення, а відтворюється як готова одиниця з пам'яті мовця. Стійкість проявляється в постійності лексичного складу та граматичної структури фразеологізму, хоча певна варіативність може бути допустимою. Ідіоматичність означає неможливість виведення значення цілого з значень частин, а цілісність номінації свідчить про те, що фразеологізм називає одне поняття або явище [2, с. 34].

Проблема варіативності фразеологічних одиниць є однією з найактуальніших у сучасній фразеології. Г. Кузнецова досліджує структурно-семантичну варіативність фразеологічних одиниць, виділяючи різні типи варіантів: лексичні, граматичні, фонетичні [22, с. 23]. Лексична варіативність може включати синонімічну заміну компонентів, додавання або вилучення елементів, зміну порядку слів. Граматична варіативність стосується можливих змін у граматичних формах компонентів фразеологізму. Фонетична варіативність проявляється в різних формах вимови одного й того ж фразеологізму.

Проаналізовано, що функціональні особливості фразеологічних одиниць визначаються їхньою роллю в комунікативному процесі. Виявлено, що фразеологізми виконують не лише номінативну функцію, але й експресивну, характеризуючи, оцінну та інші функції. Вони здатні передавати не тільки денотативну інформацію, але й конотативну, що включає емоційне ставлення мовця до предмета мовлення, його оцінку, стилістичну характеристику тощо.

Науковці вважають, що парадигматичні відношення між фразеологічними одиницями утворюють складну систему. Фразеологізми

можуть перебувати у відношеннях синонімії, антонімії, полісемії тощо. Фразеологічна синонімія має свої особливості, пов'язані з тим, що повна тотожність значень фразеологізмів зустрічається рідко через їхнє стилістичне забарвлення та конотативні відтінки.

У цілому образність є ключовим чинником, що визначає зв'язок фразеологізмів різних мов із національною самобутністю. Для фразеологізмів характерна унікальність та специфічність їхніх форм. Вони являють собою складний лінгвістичний феномен, який відображає не лише лексичну, семантичну та граматичну структури мови, але й етнічні, національні та історично зумовлені риси народу, зокрема: особливості життя нації, національний характер, духовний склад, культуру, побут, традиції та звичаї, а також історичний розвиток. Таким чином, образність виступає важливим чинником формування мовної картини світу та її сприйняття носіями мови.

На підставі досліджень фразеології слід зазначити, що центральною проблемою цієї галузі є фразеологічна семантика. Фразеологічні одиниці не відтворюють світ у цілому, а відображають окремі фрагменти дійсності, значущі для носіїв конкретної мови.

Сучасні дослідження української фразеології демонструють різноманітність класифікаційних підходів, що дозволяють системно аналізувати зоонімічний компонент та особливості його перекладу. Класифікація фразеологічних одиниць є одним із найскладніших питань фразеологічної теорії. Існують різні підходи до систематизації фразеологізмів, що базуються на різних критеріях. Семантичний підхід передбачає поділ фразеологічних одиниць залежно від ступеня семантичної цілісності та мотивованості значення. Структурний підхід орієнтується на граматичну організацію фразеологізмів та їхні синтаксичні функції. Функціональний підхід розглядає фразеологічні одиниці з точки зору їхньої ролі в комунікативному процесі. Зупинимось докладніше на характеристиці кожної.

З'ясовано, що структурна класифікація передбачає поділ фразеологізмів за граматичною структурою та головним компонентом, що особливо важливо

для перекладу українсько-англійських зоонімічних виразів. Згідно з поглядами Р. Зорівчак, структурна класифікація дозволяє виділити основні групи, що допомагає точніше передавати образність у перекладі [13, с. 42].

- Іменні фразеологізми виконують називну функцію та функціонують у реченні як іменники. За дослідженнями В. Ужченка, субстантивні фразеологізми становлять найбільшу групу серед зоонімічних одиниць і характеризуються високою стабільністю компонентного складу [45, с. 89]. Приклади: *цар відбувайло* – *scapegoat*, *біла ворона* – *black sheep*. Ці фразеологізми потребують особливої уваги при перекладі, оскільки часто виступають підметами чи додатками.

- Дієслівні конструкції передають дію або стан і виконують у реченні функцію присудка. Як зазначає Л. Скрипник, дієслівні конструкції часто потребують функціональної адаптації, зберігаючи рухову образність [43, с. 35]. Приклади: *дивитися як кіт на сало* – *with greedy eyes*, *тягнути кома за хвіст* – *drag one's feet*. У цих фразеологізмах зооніми часто виступають об'єктами дії або еталонами порівняння.

- Прикметникові фразеологізми характеризують предмет чи особу, виконуючи атрибутивну або предикативну функцію. За спостереженнями Ж. Колоїз, такі одиниці найчастіше будуються за компаративною моделлю [17, с. 47]. Наприклад: *голодний як вовк* – *hungry as a wolf*, *сильний як бик* – *strong as an ox*. У цьому випадку переклад вимагає уваги до культурної відповідності зооніму та асоціацій, які він викликає в різних мовних картинах світу.

- Прислівникові конструкції характеризують спосіб виконання дії. Як свідчать дані досліджень Л. Скрипник, прислівникові конструкції часто перекладаються через лексико-синтаксичну адаптацію [43, с. 39]. Приклади: *по-вовчому* – *in a wolfish way*, *по-свинячому* – *in a piggyish manner*. Такі фразеологізми рідко мають прями англіїські відповідники і потребують описового перекладу.

Перейдемо до розгляду класифікації за походженням. У цьому аспекті варто взяти до уваги, що походження фразеологізмів визначає вибір стратегії перекладу. Як відомо, Л. Савченко виділяє такі групи фразеологізмів за джерелом походження [35, с. 58–61]:

- Власне українські фразеологізми відображають специфіку національного світогляду та побуту українського народу. За спостереженнями Р. Зорівчак, такі одиниці найскладніші для перекладу, оскільки рідко мають прямі англійські відповідники [13, с. 87]. Л. Савченко наголошує на важливості етнокодів у таких фразеологізмах [35, с. 142]. Наприклад: *жаба душить* – *to be green with envy*. Такі фразеологізми рідко мають прямі англійські відповідники, переклад здійснюється через функціональні аналоги.

- Біблійні фразеологізми мають спільне джерело для багатьох європейських мов. Як зазначає Я. Баран, вони часто зберігаються при перекладі завдяки універсальності біблійних образів [2, с. 98]. До прикладу: *левава частка* – *the lion's share*.

- Фольклорні фразеологізми походять із казок, пісень, прислів'їв та інших жанрів усної народної творчості. За даними Л. Савченко, ці вирази потребують уваги до образної інтерпретації та контексту [36, с. 142]. Фольклорні: *коли рак на горі свисне* – *when pigs fly*. Ці вирази потребують уваги до образної інтерпретації та контексту.

- Запозичені фразеологізми прийшли з інших мов і культурні, більшість відносить до них античні, західноєвропейські та інші інтернаціональні одиниці [45, с. 187]. Наприклад: *троянський кінь* – *Trojan horse*.

Щодо функціональної класифікації, то однією з найважливіших особливостей досліджуваного об'єкта є поділ фразеологізмів на номінативи та комунікативи, що виявляє їх синтаксичну та семантичну функцію. На думку Р. Зорівчак, функціональна класифікація є принципово важливою для перекладознавства, адже комунікативні зоонімічні фразеологізми рідко мають прямі англійські відповідники [13, с. 118].

- Фразеологізми-номінативи називають предмети, явища, ознаки, дії. За класифікацією С. Олійника, вони найчастіше виступають підметами чи додатками і потребують збереження образності при перекладі [33, с. 12]. Наприклад: *бичаче серце* – *bull-hearted*, *сонна муха* – *sluggish person*. Вони найчастіше виступають підметами чи додатками і потребують збереження образності при перекладі.

- Фразеологізми-комунікативи передають судження, оцінку, мають форму речення. Л. Скрипник наголошує, що такі одиниці виконують комунікативну функцію та часто є прислів'ями [43, с. 156]. Приклади: *як риба у воді* – *like a fish in water*, *не буди лихо, поки воно спить* – *let sleeping dogs lie*. Ці вирази передають узагальнену оцінку або судження.

Одним із найпоширеніших підходів до систематизації фразеологічних одиниць є семантична класифікація, що ґрунтується на ступені семантичної злитості їхніх компонентів. Саме цей критерій дозволяє чітко розмежувати різні типи фразеологізмів та виявити особливості їхнього значення і функціонування в мові. У межах такого підходу доцільно насамперед звернутися до характеристики фразеологічних зрощень як одиниць із максимальною семантичною цілісністю [43, с. 52].

- Фразеологічні зрощення характеризуються повною семантичною неподільністю, їхнє значення не виводиться зі значень окремих компонентів. За визначенням В. Ужченка, це найбільш ідіоматичні утворення, де зв'язок між компонентами повністю демотивований [45, с. 99]. Приклади: *собаку з'їсти* (набути великого досвіду) – *to be an old hand*, *як курка лапою* (погано, нерозбірливо писати) – *to write like chicken scratch*. При перекладі таких одиниць неможливе калькування, необхідний пошук функціональних аналогів.

- Наступними є фразеологічні єдності, вони мають образне значення, яке можна вивести з переносного значення компонентів. Л. Скрипник наголошує, що в таких одиницях зберігається внутрішня форма, що полегшує їх розуміння [43, с. 61]. В. Ужченко визначає фразеологічні єдності

як "семантично неподільні словосполучення, загальне значення яких мотивоване окремими значеннями компонентів" [45, с. 164]. Наприклад: *вовк у овечій шкурі* – *wolf in sheep's clothing*, *пускати червоного півня* – *to commit arson*. Ці фразеологізми зберігають образність, яка може бути зрозумілою носіям обох мов.

- Далі розглянемо фразеологічні сполучення, які характеризуються меншою ідіоматичністю, один із компонентів вживається у прямому значенні. За В. Ужченком, такі одиниці займають проміжне положення між вільними словосполученнями та власне фразеологізмами [45, с. 94]. Приклади: *стріляний горобець* – *old bird*, *ведмежа послуга* – *disservice*. При перекладі можливе часткове калькування з адаптацією.

- Останніми є фразеологічні вирази – це стійкі за складом і вживанням вислови, які складаються зі слів із вільним значенням. Л. Скрипник відносить сюди прислів'я, приказки, афоризми [43, с. 73]. В. Ужченко характеризує фразеологічні вирази як "семантично членовані стійкі сполучення слів, які відтворюються в мовленні як готові формули" [45, с. 100]. Я. Баран підкреслює їхню особливу роль у міжкультурній комунікації [2, с. 112]. Приклади: *старого пса новим фокусам не навчиш* – *you can't teach an old dog new tricks*. Такі одиниці часто мають паремійні відповідники в англійській мові.

Отже, спираючись на сучасні теоретичні доробки вітчизняних та зарубіжних науковців, можна констатувати наявність різних підходів до визначення поняття «фразеологізм». Водночас підсумовуємо, що фразеологізми є стійкими об'єднаннями слів, значення яких у сумі формує цілісне образне значення, тобто становлять специфічні словосполучення. Такі словосполучення є стійкими передусім завдяки спільному семантичному навантаженню. При цьому на етапі утворення фразеологізму окремі слова можуть втрачати своє індивідуальне значення, а в рамках фразеологічної одиниці вони поєднуються у єдине смислове ціле. У результаті

словосполучення набуває ознак самостійної семантичної одиниці, що сприймається як цілісна мовна форма.

Структурна класифікація допомагає встановити граматичну природу фразеологізму, семантична – визначити ступінь його ідіоматичності, класифікація за походженням – з'ясувати культурну основу, функціональна – виявити комунікативну роль, тематична – окреслити семантичне поле, стилістична – визначити експресивне забарвлення, класифікація за ступенем еквівалентності – обрати адекватний спосіб перекладу, класифікація за способом перекладу – визначити конкретні перекладацькі трансформації, а когнітивна – розкрити концептуальну основу образності.

Особливо важливою є семантична класифікація, що виділяє фразеологічні зрощення, єдності, сполучення та вирази. Ця класифікація безпосередньо впливає на вибір стратегії перекладу.

Комплексний підхід до класифікації фразеологізмів з зоонімічним компонентом є необхідною умовою успішного українсько-англійського перекладу, оскільки дозволяє враховувати всі аспекти семантики, структури та функціонування цих мовних одиниць у різних лінгвокультурних контекстах.

1.2. Зоонімічний компонент у фразеологічних одиницях: структурно-семантичні особливості

Зоонімічні фразеологічні одиниці становлять значну та важливу частину фразеологічного фонду будь-якої мови. Слід зазначити, що зооніми як компоненти фразеологізмів привертають особливу увагу дослідників через свою здатність передавати різноманітні характеристики людини та навколишнього світу через призму тваринного світу. Зокрема, структурно-семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом зумовлені специфікою семантики назв тварин та їхньою роллю в концептуальній картині світу носіїв мови. Зооніми, входячи до складу фразеологізмів, зазвичай втрачають пряме номінативне значення і набувають

переносного, метафоричного або символічного сенсу, що формується на основі народних уявлень про поведінку та властивості тварин.

Суттєвою рисою зоонімічних фразеологічних одиниць є їхня семантична цілісність, яка полягає в тому, що значення всього фразеологізму не зводиться до суми значень його компонентів. Як зазначає В. Ужченко, фразеологічна одиниця функціонує як цілісна семантична структура, де окремі компоненти втрачають свою автономність [45, с. 65]. Наприклад, у фразеологізмі *підкласти свиню* значення зооніма *свиня* не пов'язане безпосередньо з твариною, а виступає елементом образу, що передає негативну оцінку вчинку. Англійський відповідник *to play a dirty trick* також не містить зооніма, однак відтворює загальне фразеологічне значення.

Зооніми в складі фразеологічних одиниць зазнають складних семантичних трансформацій, які призводять до формування нових, переосмислених значень. Як свідчать дані дослідження О. Бессонової, зооніми у фразеологізмах рідко зберігають своє первинне денотативне значення, натомість набувають символічного та метафоричного сенсу [4, с. 14]. Наприклад: *швидкий як заєць* - *as fast as a hare* – бути швидким, прудким; *як риба у воді* - *like a fish in water* – почуватися комфортно в певній ситуації; *собака на сні* - *dog in the manger* – людина, яка перешкоджає іншим користуватися чимось, хоча сама цього не потребує.

У такий же спосіб знаходить свій вияв і структурна організація зоонімічних фразеологізмів, яка характеризується різноманітністю моделей. Зоонімічні фразеологізми можуть мати різну будову:

1) Двокомпонентні фразеологізми є найпоширенішими у структурі зоонімічної фразеології. У їхній структурі зоонім поєднується з іншою частиною мови, створюючи стійке семантичне ціле. Л. Скрипник підкреслює, що саме двокомпонентні структури становлять основу фразеологічного фонду української мови [43, с. 98].

- прикметник + зоонім: *хитрий як лисиця* - *sly as a fox* – підступна, лукава людина; *вільний як птах* - *free as a bird* – незалежна людина.

У таких конструкціях зоонім виступає еталоном порівняння, а прикметник вказує на якість, що приписується людині через асоціацію з твариною.

- дієслово + зоонім: *викидати коники - to act the goat* – поводитися несерйозно; *підкласти свиню - to play a dirty trick* – зробити неприємність іншому.

Дієслівні конструкції передають динамічну дію або процес, при цьому зоонім може виступати як об'єкт дії або компонент порівняння.

- зоонім + іменник: *цап відбувайло - scapegoat* – той, на кого перекладають провину; *птих високого польоту - high-flier* – особа, що займає значне становище [6, с. 111].

У таких структурах зоонім найчастіше виконує атрибутивну функцію, характеризуючи іменник через метафоричний образ.

2) Трикомпонентні зоонімічні фразеологізми характеризуються більш розгорнутою структурою та підвищеною образністю. Я. Баран зазначає, що такі конструкції часто зберігають внутрішню форму і є семантично прозорішими [2, с. 124]. Приклади: *триматися як воша кожуха — to cling like a louse to a coat* - позначає нав'язливу, надмірну й небажану прив'язаність до іншої особи або об'єкта.

У трикомпонентних структурах часто присутні прийменникові конструкції або порівняльні сполучники, що посилюють образність висловлювання.

3) Багатокомпонентні фразеологізми, до яких належать прислів'я та приказки з зоонімами, мають найскладнішу структуру. За спостереженнями Л. Савченко, такі одиниці часто є носіями етнокультурної інформації і відображають народну мудрість [35, с. 187]. До прикладу: *кінь на чотирьох ногах та спотикається - a horse stumbles that has four legs* – навіть найдосвідченіша людина може помилитися; *кожен кулик своє болото вихваляє - every cook praises his own broth* – кожна людина перебільшує переваги того, що їй належить. Такі одиниці мають узагальнено-повчальний характер і складну

синтаксичну організацію. Вони функціонують як самостійні висловлювання і зберігають структуру повного речення.

Важливою характеристикою фразеологічних одиниць є їхня структурно-семантична організація. Очевидно, що на відміну від вільних словосполучень, фразеологізми мають стійку структуру, зміна якої може призвести до руйнування їхнього значення. Водночас семантика фразеологічної одиниці не дорівнює сумі значень її компонентів, що безсумнівно свідчить про наявність семантичної цілісності. В. Ужченко наголошує, що фразеологічні одиниці, зберігаючи структурну стійкість, можуть мати певну варіантність на різних мовних рівнях, яка не порушує їхньої семантичної ідентичності [45, с. 65].

Структурна стійкість виявляється в неможливості або обмеженості заміни компонентів, зміни їх порядку, введення додаткових слів. Однак С. Олійник зазначає, що деякі фразеологізми допускають варіювання компонентів без втрати семантичної цілісності [33, с. 15]. Наприклад: *сильний як бик* / *сильний як віл* – обидва варіанти зберігають значення надзвичайної фізичної сили.

Як вже було зазначено вище, семантична структура фразеологічних одиниць характеризується складністю та багатоплановістю. Відповідно до цього, у фразеологізмів може бути як пряме, так і переносне значення, причому переносне значення часто домінує. Семантичні трансформації, що лежать в основі формування фразеологічного значення, можуть базуватися на метафорі, метонімії, синекдосі та інших тропях. Це свідчить про те, що ці механізми семантичних змін відображають особливості людського мислення та сприйняття дійсності.

Семантична мотивація зоонімічних фразеологізмів базується на народних уявленнях про властивості, поведінку та характеристики тварин. Ці уявлення можуть відповідати реальним біологічним особливостям тварин або бути результатом культурних стереотипів та міфологічних уявлень. Як показують дослідження Л. Олексишиної, особливості зоонімічних порівнянь, часто лежать в основі фразеологічних образів [32, с. 8].

Такі порівняння відображають антропоцентричний характер мовної картини світу, де тваринний світ служить еталоном для характеристики людських властивостей. Водночас, фразеологізми із зоонімами часто втрачають первинне значення тварини і набувають символічного або метафоричного сенсу. До прикладу: *ведмежа послуга - a bear's service* – допомога, що завдала шкоди; *жити як кіт з собакою - live like cat and dog* – жити у постійних конфліктах.

Крім того, семантичні групи зоонімічних фразеологізмів формуються на основі різних принципів класифікації. Зокрема, можна виділити групи за типом тварин, що входять до складу фразеологізмів: свійські тварини, дикі тварини, птахи, риби, комахи тощо. Більше того, кожна група має свої особливості семантичної організації та культурної конотації. Свійські тварини часто асоціюються з повсякденним життям, працею, домашнім господарством. Дикі тварини можуть символізувати силу, свободу, небезпеку або інші характеристики, пов'язані з їхнім способом життя. Наприклад:

1. За типом тварин

- Свійські тварини: як свиня в дощ - *as muddy as a pig* – дуже брудний; здоровий як бик - *strong as a bull* – міцний, витривалий.
- Дикі тварини: ведмідь на вухо наступив - *to be tone-deaf* – нездатний відрізнити звуки, фальшивий слух.
- Птахи: стріляний горобець - *an old hand* – досвідчена людина; як гусак до води - *like a duck to water* – відчувати себе комфортно в чомусь.
- Комахи: працюючий як бджілка - *busy as a bee* – дуже працюючий.

2. За характеристикою людини

- Розумові здібності: дурний як баран - *dumb as an ox* – не дуже розумна людина.
- Характер: злий як пес – *cross as a bear* – людина з різким, дратівливим характером.

- Поведінка: *жити як кіт з собакою - live like cat and dog* – постійно сваритися, конфліктувати.

Семантичні поля, що формуються зоонімічними фразеологізмами, відображають різні аспекти людського досвіду та характеристики навколишнього світу. У цьому контексті можна виділити поля, пов'язані з характеристикою людини, її поведінки, зовнішності, інтелектуальних здібностей, емоційних станів тощо. За дослідженнями О. Бессонової, ці поля перетинаються та взаємодіють, утворюючи складну семантичну мережу [4, с. 16].

Основні семантичні поля включають:

1. Фізичні характеристики (сила, витривалість, зовнішність);
2. Інтелектуальні якості (розум, дурість, хитрість);
3. Емоційні стани (злість, страх, радість);
4. Моральні якості (чесність, підступність, відданість);
5. Поведінкові моделі (працьовитість, лінивість, агресивність);
6. Соціальні відносини (дружба, ворожнеча, ієрархія).

Метафоричні механізми у зоонімічних фразеологізмах відображають складні процеси концептуального переосмислення. Метафоризація може базуватися на зовнішній подібності, подібності поведінки, функціональних характеристиках або символічних асоціаціях. Ці метафоричні переноси часто мають архетипічний характер і можуть бути спільними для різних культур або, навпаки, специфічними для певного етносу. До прикладу:

- *товстий як свиня - fat as a pig* – на основі зовнішньої подібності;
- *крутиться як білка в колесі - running around like a hamster in a wheel* – на основі подібності поведінки.

Конотативні аспекти зоонімічних фразеологізмів заслуговують на особливу увагу. Більшість таких фразеологічних одиниць має яскраво виражене емоційно-оцінне забарвлення, яке може бути позитивним, негативним або нейтральним. Оцінний компонент часто пов'язаний з культурним ставленням до певних тварин, їхньою роллю в традиційному

господарстві та міфології. Деякі тварини мають переважно позитивні конотації, інші - негативні, треті можуть мати амбівалентні характеристики залежно від контексту. Наприклад:

- позитивні: *сильний як лев - brave as a lion* – відвага, сила;
- негативні: *підколодна гадюка - a snake in the grass* – підступність;
- амбівалентні: *лисиця* – хитрість або розум.

Полісемія зоонімічних фразеологізмів є поширеним явищем, що свідчить про їхню семантичну активність та функціональну універсальність. Один і той же фразеологізм може мати кілька пов'язаних значень, які розвиваються на основі різних аспектів образу тварини. Семантична еволюція таких фразеологізмів відображає зміни в культурних уявленнях та соціальних цінностях.

Варіативність зоонімічних фразеологізмів може проявлятися на різних рівнях: лексичному, граматичному, стилістичному. Лексична варіативність може включати заміну зооніма на синонімічний або близький за семантикою, заміну інших компонентів фразеологізму. Граматична варіативність стосується можливих змін у граматичній формі компонентів або структурі фразеологізму. В. Ужченко підкреслює, що дослідження варіантності є необхідним для розуміння системної природи фразеологічних одиниць та особливостей їх функціонування в мові [45, с. 68].

Наприклад:

- лексична варіативність: *сильний як бик - сильний як віл* (заміна компонента-зооніма);
- граматична варіативність: зміна числа або відмінка компонентів *лінивий як кіт - ліниві як коти*;
- стилістична маркованість: деякі фразеологізми є розмовними *як кіт наплакав*, інші – книжними *сильний як лев*.

Дериваційний потенціал зоонімічних фразеологізмів виявляється в їхній здатності утворювати нові фразеологічні одиниці на основі наявних моделей.

Продуктивні моделі можуть слугувати зразком для створення нових фразеологізмів з іншими зоонімами або для розширення семантичної структури наявних одиниць. Цей процес відображає творчий характер фразеологічної номінації та її зв'язок з концептуальною системою мови.

Стилістична диференціація зоонімічних фразеологізмів пов'язана з їхнім походженням, сферою використання та емоційно-експресивним потенціалом. Деякі з них належать до нейтрального стилю, інші мають розмовне, просторічне, діалектне або книжне забарвлення. Стилістична маркованість впливає на функціонування фразеологізмів у різних типах дискурсу та комунікативних ситуаціях.

Синтаксичні функції зоонімічних фразеологізмів визначаються їхньою граматичною природою та семантичною структурою. Вони можуть виконувати функції підмета, присудка, додатка, означення, обставини тощо. Послідовний аналіз цих функцій дає змогу простежити, як зоонімічний образ інтегрується в синтаксичну структуру висловлювання та впливає на його змістову й стилістичну організацію.

- Функція підмета. Зоонімічні фразеологізми субстантивного типу часто виступають у ролі підмета, номінуючи особу або явище, про яке йдеться реченні. У цій функції фразеологізми зберігають номінативний характер, але надають висловлюванню додаткової експресивності та образності. Наприклад: *Вірний як пес завжди стояв на сторожі інтересів родини.* У таких конструкціях фразеологізм виступає як цільна номінативна одиниця, що характеризує суб'єкт дії через зоонімічний образ.

- Функція присудка. Найчастіше зоонімічні фразеологізми функціонують як іменна частина складеного іменного присудка, приписуючи суб'єктові певні властивості або характеристики. Така синтаксична позиція є найтипівішою для компаративних фразеологізмів та фразеологізмів-характеристик. Наприклад: *Він був білою вороною серед однокурсників.* У функції присудка зоонімічні фразеологізми найповніше реалізують свій характерологічний потенціал, створюючи яскраві образні характеристики.

- Функція додатка. Зоонімічні фразеологізми можуть виступати прямим або непрямим додатком, позначаючи об'єкт дії. У цій синтаксичній позиції часто функціонують дієслівні фразеологізми, де зоонімічний компонент входить до складу об'єктної групи. Наприклад: *Йому підклали свиню напередодні*. У таких конструкціях зоонімічний фразеологізм позначає результат або об'єкт дії, зберігаючи образність та ідіоматичність значення.

- Функція означення. У ролі означення зоонімічні фразеологізми виступають рідше, зазвичай це атрибутивні конструкції, що характеризують іменник. Наприклад: *Він зробив ведмежу послугу другові*. У функції означення зоонімічні фразеологізми надають іменникові додаткових якісних характеристик через образне порівняння з тваринним світом.

- Функція обставини. Обставинні зоонімічні фразеологізми характеризують спосіб, міру, інтенсивність дії або стан суб'єкта. Ця синтаксична функція типова для компаративних конструкцій та прислівникових фразеологізмів. Наприклад: *Він бігав по кімнаті, як курка з яйцем*. Обставинні фразеологізми найяскравіше передають динамічні характеристики дії та інтенсивність процесів.

Граматичні особливості зоонімічних фразеологізмів включають їхню здатність до морфологічних трансформацій та синтаксичних модифікацій. Зооніми в складі фразеологічних одиниць можуть зберігати граматичні категорії роду, числа, відмінка або втрачати граматичну варіативність через процеси фразеологізації. Ступінь граматичної стійкості зоонімічного компонента часто корелює з рівнем ідіоматичності всього фразеологізму: чим вищий ступінь ідіоматизації, тим менша граматична варіативність компонентів.

У межах аналізу структурно-семантичних особливостей зоонімічних фразеологічних одиниць важливим є згадування семіотичного, концептологічного та дискурсивного підходів. Семіотичний аспект дозволяє розглядати зоонімічні фразеологізми як складні знаки, що функціонують на різних рівнях семіозису. Зоонімічні образи можуть виступати як символи,

індекси або ікони залежно від характеру відношення між означуваним та означальним. Концептологічний підхід спрямований на виявлення концептуальних структур, що лежать в основі їхньої семантики, тоді як дискурсивний підхід розкриває прагматичний потенціал зоонімічних фразеологізмів.

Отже, зоонімічні фразеологізми виступають важливим компонентом фразеологічного фонду, відображаючи, як назви тварин набувають яскравого метафоричного, символічного та конотативного значення, яке часто домінує над первинним денотативним. Їхня мотивація базується як на реальних властивостях тварин, так і на культурних стереотипах та архаїчних віруваннях, що відображає антропоцентричну картину світу. Структурна організація зоонімічних фразеологізмів різноманітна – дво-, три- та багатоконпонентні одиниці демонструють стійкість семантичної цілісності та структури. Це свідчить про те, що варіативність на лексичному, граматичному та стилістичному рівнях не руйнує їхньої ідентичності, а розширює функціональні можливості.

Граматичні особливості зоонімічних фразеологізмів включають їхню здатність виконувати різноманітні синтаксичні функції, що забезпечує високу функціональну універсальність у мовленні. Ступінь граматичної стійкості зоонімічного компонента корелює з рівнем ідіоматичності: чим вищий ступінь ідіоматизації, тим менша граматична варіативність компонентів. Дериваційний потенціал виявляється в здатності утворювати нові одиниці на основі продуктивних моделей, а стилістична диференціація визначає особливості функціонування в різних типах дискурсу.

Застосування семіотичного, концептологічного та дискурсивного підходів дозволяє розглядати зоонімічні фразеологізми як складні багатовимірні знаки, що репрезентують концептуальні структури національної свідомості та реалізують значний прагматичний потенціал у комунікативній практиці.

Таким чином, структурно-семантичні особливості зоонімічних фразеологічних одиниць відображають складну взаємодію лінгвальних, когнітивних та культурних факторів. Ці одиниці є не лише засобом номінації та характеристики, але й важливим компонентом національної мовної картини світу, що зберігає та транслює культурну пам'ять народу, його світогляд і систему цінностей. Подальше дослідження зоонімічних фразеологізмів у зіставному аспекті дозволить виявити як універсальні закономірності фразеологічної номінації, так і національно-специфічні особливості репрезентації зоонімічних образів у різних лінгвокультурах.

1.3. Лінгвокультурологічні аспекти дослідження фразеологізмів із зоонімічним компонентом

Як відомо, лінгвокультурологічний підхід до дослідження фразеологізмів із зоонімічним компонентом відкриває широкі можливості для розуміння взаємозв'язку мови, культури та свідомості. О. Матузкова у своїх працях підкреслює, що лінгвокультура є синергією мови, культури та свідомості, а фразеологічні одиниці виступають важливими носіями культурної інформації [27, с. 161]. У цьому аспекті варто взяти до уваги, що зоонімічні фразеологізми особливо яскраво демонструють цей взаємозв'язок, оскільки вони відображають культурно детерміновані уявлення про тваринний світ та його роль у житті людини.

Згідно з цим, культурні коди, що реалізуються через зоонімічні фразеологізми, становлять складну систему символічних значень та асоціацій. О. Барбанюк досліджує лінгвокультурні коди дискурсу, підкреслюючи їхню роль у передачі культурної інформації [3, с. 47]. Слід мати на увазі, що зоонімічний код культури є одним із найдавніших та найуніверсальніших кодів, що відображає особливості взаємодії людини з природним середовищем та формування культурних стереотипів. Наприклад, зоонімічний код використовує *лисицю* як символ хитрості, а *голуба* як символ миру.

У такий же спосіб знаходить свій вияв семіотичний аспект зоонімічних фразеологізмів пов'язаний з їхньою функцією як культурних знаків, що несуть складну семантичну та прагматичну інформацію. Вони функціонують як культурні символи, що мають денотативний, конотативний та символічний рівні значення. Очевидно, що така багаторівнева семантична структура робить їх важливими елементами культурного коду.

У контексті викладеного вище розглядається концептосфера зоонімічних фразеологізмів, яка являє собою складну ієрархічну систему концептуальних утворень, що відображають особливості національного світосприйняття та культурної картини світу. О. Матузкова у своїх дослідженнях підкреслює важливість концептуального підходу до вивчення культурних феноменів у мові [26, с. 45]. Зокрема, зоонімічні концепти, вербалізовані через фразеологічні одиниці, формують специфічні концептуальні поля, що об'єднують різноманітні аспекти людського досвіду взаємодії з тваринним світом та його символічного осмислення. Наприклад: концепт *працьовитість* передається через образи *бджола та кінь*, а концепт *лінощі* через образ *кіт*.

Архетипічна основа зоонімічних фразеологізмів сягає глибинних структур колективного несвідомого, де тваринні образи виступають як універсальні символи людських якостей та життєвих ситуацій. Ці архетипічні утворення мають надкультурний характер, але їхня конкретна реалізація в різних культурах може суттєво відрізнятись. Характерно, що процес культурної адаптації архетипічних образів призводить до формування національно-специфічних варіантів універсальних зоонімічних концептів. Наприклад: архетип *звіра* як втілення жорстокості проявляється у фразеологізмі *звір у людській подобі*.

Міфологічні основи зоонімічних фразеологізмів сягають глибокої давнини і пов'язані з анімістичними уявленнями, тотемізмом, культом тварин. Наприклад, *лев - цар звірів* у багатьох культурах символізує силу та владу, що відображає давні міфологічні уявлення або фразеологізм *вовк у овечій шкурі* -

wolf in sheep's clothing має біблійні корені та відображає міфологічно-символічний аспект: образ небезпеки, замаскованої під невинність [7, с. 906]. Доведено, що багато фразеологізмів зберігають сліди архаїчних вірувань, коли тварини вважалися священними істотами або втіленням певних божеств. Ці міфологічні нашарування додають фразеологізмам особливої символічної глибини та культурної значущості.

Культурно-символічні значення зоонімів у фразеологізмах часто відображають архаїчні уявлення та міфологічні мотиви. Деякі тварини мають сакральне значення в традиційній культурі, інші асоціюються з певними божествами або духами. Відповідного до цього, ці символічні значення можуть зберігатися у фразеологізмах навіть після втрати їхньої актуальності в повсякденному житті. До прикладу:

священна корова – sacred cow (символ недоторканності);

чорний ворон – black raven (символ смерті);

змій-спокусник – serpent / tempter (символ підступності, зла) [5, с. 3];

Агнецъ Божий – Lamb of God (безвинна жертва) [5, с. 1002].

Фольклорні джерела зоонімічних фразеологізмів включають казки, легенди, прислів'я, приказки, в яких тварини виступають як персонажі з певними характеристиками. Фольклорні образи тварин часто стереотипізовані та відображають народні уявлення про їхні якості. Ці образи переносяться у фразеологію, зберігаючи свою символічну значущість та емоційне забарвлення. Наприклад:

- образ зайця як постійного боягуза, що походить із народних казок, закріплений у фразеологізмі *полохливий як заєць – timid as a rabbit*;
- фразеологізм *як коти з собаками – like cats and dogs* відображає фольклорно-культурну образність: традиційне уявлення про взаємну неприязнь між цими тваринами, що стало стійким культурним стереотипом.

Етнокультурна специфіка зоонімічних фразеологізмів виявляється в особливостях їхньої семантики, образності та функціонування. Л. Савченко досліджує феномен етнокодів духовної культури у фразеології, показуючи, що

фразеологічні одиниці є носіями глибинної культурної інформації [35, с. 85]. Характерно, що зоонімічні образи у фразеологізмах часто відображають специфічні для певного етносу уявлення про тварин, їхню роль у господарстві, міфології, фольклорі. Наприклад, український вислів *ловити бліх* передає образ марнування часу, тоді як англійський *twiddling one's thumbs* відображає аналогічну ідею, але з іншими культурними асоціаціями.

Фразеологізм *як ведмідь у барлозі* - *like a bear in its den* передає стан ізоляції, відстороненості або уникання контакту. Цей зоонімічний образ опирається на культурні асоціації з ведмедем як самотньою і вразливою істотою в зимовий період. Таким чином, фразеологізм відображає соціокультурні уявлення про потребу у захисті та безпеці.

Культурно-символічні, фольклорні та етнокультурні аспекти зоонімічних фразеологізмів проявляються у семантичних, образних та функціональних особливостях одиниць як в українській, так і в англійській мовах. Вони демонструють збереження архетипічних образів, традиційних уявлень про тварин та соціальні конотації, що передаються через фразеологічні конструкції. Для наочності та систематизації наведені приклади українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом та їх англійських відповідників із зазначенням основних культурних аспектів представлені у табл. 1.1.

Табл. 1.1

Порівняльна таблиця культурних аспектів українських зоонімічних фразеологізмів

Фразеологізм (укр.)	Переклад (англ.) / Значення	Культурний аспект
Як риба у воді	Like a fish in water / почуватися комфортно	Відображає образ природного середовища як метафору безпеки та впевненості

Цап відбувайло	Scaregoat / той, на кого перекладають провину	Соціальна та релігійна конотація; традиція жертовного тваринного символу
Бити байдики	To beat idle / бездіяти	Анімалістичний образ для людської пасивності
Мати вовчий апетит	To have a wolf's appetite / дуже багато їсти	Аксіологічний аспект: асоціація тварини з ненаситністю
Як коти з собаками	Like cats and dogs / часто сваритися	Фольклорно-культурна образність: традиційне уявлення про взаємну неприязнь тварин
Ходити, як кішка навшпиньках	To walk like a cat on tiptoe / обережно, тихо	Етнопсихологічний аспект: котячі риси як символ обережності та хитрості
Заспокоювати, як ягня	To soothe like a lamb / дуже ніжно, лагідно	Аксіологія лагідності; символ невинності
Бути впертим, як віслик	To be stubborn as a mule / впертий	Фольклорно-культурний стереотип; стійкість і упертість
Підкласти свиню	To play a dirty trick / зробити підступ	Соціально-культурний аспект: негативна поведінка через образ свині

Мати пташину мову	To have a bird tongue / говорити багато, легко	Образність: птах як символ легкості та балакучості
Як собака на сні	Like a dog in the manger / заважати іншим, не користуючись сам	Соціальна конотація: егоїзм та заздрість через поведінку тварини
Робити з мухи слона	To make an elephant out of a fly / перебільшувати	Міфологічний архетип: тварина як символ величини, надмірності
Вести себе як теля	To behave like a calf / беззахисно, наївно	Культурний образ наївності та піддатливості

Етнолінгвістичні аспекти зоонімічних фразеологізмів розкривають їхній зв'язок з традиційною народною культурою та світоглядом. Л. Савченко підкреслює важливість етнолінгвістичного підходу до вивчення фразеологічних одиниць як носіїв етнокультурної інформації [35, с. 87]. Зоонімічні образи у фразеологізмах часто відображають давні вірування, обряди, табу, пов'язані з тваринним світом. Ці етнокультурні нашарування зберігаються у фразеологічній семантиці навіть після втрати актуальності первинних вірувань.

Етнопсихологічні особливості зоонімічних фразеологізмів відображають специфіку національного характеру, ментальності, світосприйняття. Способи концептуалізації тваринного світу, характер асоціацій та метафоричних переносів можуть бути специфічними для певного етносу та відображати особливості його психологічного складу. Наприклад: *робити з мухи слона - to make a mountain out of a molehill* відображає схильність до перебільшення в національному характері.

Фразеологізм *літати як птах в клітці - a bird in a cage* передає стан обмеженості або втрати свободи. Образ птаха тут пов'язаний з культурною

асоціацією свободи та польоту, тому фразеологізм має емоційне та символічне забарвлення. Таким чином, фразеологізм вербалізує етнопсихологічний досвід переживання несвободи, що є значущим компонентом національної картини світу.

Маємо підкреслити, що гендерні аспекти зоонімічних фразеологізмів також відображають культурно зумовлені уявлення про гендерні ролі та стереотипи. Деякі зоонімічні образи традиційно асоціюються з чоловічими якостями, інші - з жіночими. Ці асоціації можуть відображати як біологічні особливості тварин, так і культурні стереотипи щодо гендерних ролей у суспільстві. Наприклад: *сильний як бик - strong as an ox* традиційно асоціюється з чоловічими якостями, а *мудра як сова - wise as an owl* - з жіночими.

Соціокультурні функції зоонімічних фразеологізмів пов'язані з їхньою роллю в процесах соціалізації, передачі культурного досвіду, формування колективної ідентичності. Фразеологізми виступають засобом трансляції культурних цінностей від покоління до покоління, зберігаючи в своїй семантиці важливу культурну інформацію. Вони також слугують маркерами культурної приналежності та засобами групової ідентифікації. Наприклад: *«птах високого польоту - high-flier* означає поважну, впливову людину з високим становищем у суспільстві чи колективі.

Історична динаміка зоонімічних фразеологізмів відображає зміни в культурних уявленнях, соціальних відносинах, способі життя. Деякі фразеологізми втрачають свою актуальність через зміни в господарській діяльності або культурних цінностях, інші набувають нових значень або конотацій. Ця динаміка свідчить про живий характер фразеологічної системи та її зв'язок з культурним розвитком суспільства.

Динаміка культурних значень зоонімічних фразеологізмів відображає еволюцію культурних цінностей та соціальних практик. Деякі зоонімічні образи можуть змінювати свою аксіологічну спрямованість під впливом нових культурних тенденцій. Наприклад, образи тварин, які традиційно мали

негативні конотації, можуть реабілітуватися завдяки екологічній свідомості та зміні ставлення до природи. Ці трансформації відображають живий характер культури та її здатність до самооновлення.

Комунікативно-прагматичні функції зоонімічних фразеологізмів пов'язані з їхньою роллю в різних типах дискурсу та комунікативних стратегіях. Вони можуть використовуватися для створення образності, емоційного впливу, евфемізації, іронії тощо. Прагматичний потенціал зоонімічних фразеологізмів робить їх ефективним засобом мовного впливу та художньої виразності.

Інтертекстуальність зоонімічних фразеологізмів проявляється в їхніх зв'язках з різноманітними культурними текстами: міфами, легендами, казками, літературними творами, кінофільмами тощо. Ці інтертекстуальні зв'язки створюють складну мережу культурних асоціацій, що збагачує семантику фразеологічних одиниць додатковими смисловими нюансами. Розуміння інтертекстуальних відношень є важливим для повноцінного декодування культурної інформації фразеологізмів. Наприклад: фразеологізм *де Макар телят не ганяв* інтертекстуально пов'язаний з народними повір'ями та казками.

Отже, проведений лінгвокультурологічний аналіз показав, що фразеологізми із зоонімічним компонентом відображають національну ментальність і культурний код, формуючись на основі міфологічних та фольклорних уявлень. Попри універсальність багатьох зоонімічних образів, вони мають виразну етнокультурну специфіку, що виявляється у семантичних та оцінних відмінностях української й англійської мов. Усе це свідчить про те, що їхній аналіз дозволяє глибше зрозуміти механізми взаємодії мови й культури та специфіку концептуалізації тваринного світу в різних лінгвокультурах. Відтак, урахування лінгвокультурологічних чинників є необхідною умовою адекватної інтерпретації та перекладу зоонімічних фразеологічних одиниць у міжмовній комунікації.

1.4 Основні способи перекладу фразеологізмів

Переклад фразеологізмів із зоонімічним компонентом у сучасній перекладацькій практиці постає як багатоаспектне завдання, оскільки такі одиниці синтезують у собі національно-культурну специфіку образності, усталену семантичну структуру та високий ступінь експресивності. Ключовою особливістю таких одиниць є те, що вони глибоко вкорінені в культурний досвід кожного народу, відображаючи специфіку побуту, світогляду та системи цінностей. А. Адельнія підкреслює, що переклад ідіоматичних виразів є одним із найскладніших завдань для перекладача [50, с. 881].

Особливість перекладу зоонімічних фразеологізмів полягає у необхідності врахування розбіжностей у символіці тваринного світу. Носії різних мов часто використовують відмінні анімалістичні образи для позначення однакових явищ чи характеристик.

Словникові джерела відіграють ключову роль у процесі перекладу, оскільки саме вони пропонують перевірені часом еквіваленти та відповідники, що враховують не лише семантичні, але й стилістичні та прагматичні особливості фразеологічних одиниць обох мов.

Переклад зоонімічних фразеологізмів з української на англійську мову потребує застосування різноманітних стратегій та методів, вибір яких залежить від множини факторів: наявності еквівалентів у мові перекладу, ступеня культурної специфічності образу, типу тексту, цільової аудиторії та комунікативної мети.

Проаналізуємо наявність способів перекладу фразеологічних одиниць і виокремимо основні. Почнемо з розгляду повного еквівалента.

Повні еквіваленти становлять найбільш сприятливий випадок для перекладача, оскільки такі одиниці існують як в українській, так і в англійській мовах, характеризуючись ідентичністю значення, образності, стилістичної забарвленості та граматичної структури. Приклади такого типу еквівалентності включають:

- *вірний як пес - as faithful as a dog;*
- *повільний як черепаха – as slow as a turtle.*

Ці випадки дозволяють зберегти як денотативне значення, так і конотативні відтінки, образність та стилістичне забарвлення оригіналу.

Наступними є часткові еквіваленти, які становлять значну частину словникових відповідників. Часткові еквіваленти – це фразеологічні одиниці, які передають той самий зміст, що й вихідний фразеологізм, однак мають певні відмінності в образній основі, лексичному складі або граматичній структурі [18, с. 182].

- *дурний як баран - dumb as an ox.*

Звернемося тепер до методу калькування - це є перекладацьким прийомом, який передбачає дослівне відтворення структури вихідного фразеологізму засобами мови перекладу.

- *мінати коней на переправі - swap horses in midstream.*

Проте калькування потребує обережності, оскільки може призводити до створення незрозумілих конструкцій. Більшість українських зоонімічних фразеологізмів не підлягають прямому калькуванню через культурну специфіку образної основи, що зумовлює необхідність застосування функціональної заміни, описового перекладу або культурної адаптації.

Розглянемо далі описовий переклад, який є найбільш універсальним, хоча й найменш експресивним методом. Описовий переклад як метод відтворення фразеологічних одиниць широко представлений у двомовних словниках і застосовується у випадках, коли інші методи неефективні або коли важливо передати точне денотативне значення без збереження образності.

- *собаку з'їсти на чомусь - to be very experienced in something;*
- *як кіт наплакав - next to nothing.*

Хоча цей метод забезпечує передачу основного значення, він призводить до втрати експресивності, образності та культурного колориту, що робить текст перекладу менш виразним та емоційним.

Окрему та найбільш чисельну групу способів відтворення зоонімічних одиниць становить використання фразеологічних аналогів. Цей метод застосовується у випадках, коли англійська мова має фразеологізм із тотожним значенням та стилістичним забарвленням, проте з іншою образною основою. Використання аналогів базується на механізмах функціональної заміни та культурної адаптації, що дозволяють зберегти прагматичний ефект оригіналу.

Функційна заміна в межах пошуку аналога передбачає використання англійського фразеологізму, який виконує ту саму комунікативну функцію, попри відмінність у метафоричності.

- *поставити цапа город стерегти - to set the fox to guard the henhouse.*

Культурна адаптація як складник створення аналога передбачає заміну культурно-специфічних елементів на образи, більш зрозумілі для англомовної аудиторії.

- *купувати kota в мішку - to buy a pig in a poke.*

Отже, переклад зоонімічних фразеологізмів з української мови на англійську вимагає комплексного підходу та застосування різноманітних стратегій залежно від типу фразеологізму, контексту вживання та комунікативної мети, що визначає високий рівень складності та значущість таких одиниць у міжмовній передачі культурно-специфічної інформації.

Вибір перекладацької стратегії значною мірою залежить від наявності відповідників у мові перекладу та ступеня культурної універсальності зоонімічного образу. Фразеологізми з універсальними образами частіше мають повні або часткові еквіваленти, тоді як культурно-специфічні одиниці потребують культурної адаптації або описового перекладу.

Висновки до Розділу 1

Фразеологізм - це стійке, цілісне за значенням і відтворюване в мовленні словосполучення, яке відрізняється від вільних синтаксичних конструкцій своєю ідіоматичністю. Досліджено основні сучасні підходи до вивчення фразеологічних одиниць, серед яких структурно-семантичний, функціональний та когнітивний, що дозволяють аналізувати фразеологізми з позицій їхньої стійкості, ролі в комунікації та репрезентації знань і культурних концептів. Встановлено ключові властивості фразеологізмів: відтворюваність, ідіоматичність, цілісність номінації та варіативність на лексичному, граматичному й фонетичному рівнях.

Проаналізовано існуючі класифікації фразеологізмів, що дають змогу систематизувати їх за структурними, семантичними та функціональними ознаками, а також визначити місце зоонімічних фразеологізмів у загальній системі мовних одиниць. З'ясовано, що зоонімічний компонент характеризується специфічними структурно-семантичними особливостями, зумовленими природою зоонімів та їхньою роллю у концептуальній картині світу.

Встановлено, що такі одиниці відображають культурні реалії, етнічні цінності та соціокультурні уявлення, репрезентують образну систему світу носіїв мови та є важливими елементами культурного коду. Особливу увагу приділено проявам конотативності, образності та цілісності значення, що зумовлює їхню унікальність у мовленні. Комплексне дослідження цих аспектів дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок мови, культури та свідомості, а також особливості формування та функціонування фразеологічних одиниць у різних культурних контекстах.

Досліджено особливості перекладу українських фразеологізмів із зоонімічним компонентом англійською мовою. Встановлено, що адекватне відтворення таких одиниць потребує застосування різних перекладацьких стратегій. При цьому особливо значущими є проблеми передачі культурно-специфічної образності, експресивності та національного колориту, які нерідко втрачаються у процесі перекладу.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Переклад фразеологізмів із використанням фразеологічного еквівалента

Переклад фразеологічних одиниць вимагає від перекладача глибокого розуміння мовних систем та особливостей їх функціонування. Фразеологізми, будучи стійкими словосполученнями з цілісним значенням, потребують особливого підходу до їх відтворення в мові перекладу, оскільки їх семантика не завжди виводиться із суми значень окремих компонентів. Як зазначають дослідники, переклад являє собою не лише механічне перенесення інформації з однієї мови в іншу, а й складний когнітивний процес, що передбачає розуміння глибинних семантичних, стилістичних та культурних особливостей вихідного тексту [19, с. 42].

У сучасній лінгвістичній науці переклад трактується як міжмовна та міжкультурна комунікація, що спрямована на адекватне відтворення змісту, форми та функції оригінального повідомлення засобами іншої мови. Відповідно, перекладацька діяльність вимагає від фахівця не лише досконалого володіння двома мовами, а й глибокого розуміння культурних реалій, національних особливостей мислення та специфіки фразеологічних систем обох мов. Особливої актуальності ця проблема набуває при перекладі фразеологізмів із зоонімичним компонентом, адже назви тварин у різних культурах можуть мати відмінні конотації та асоціативні зв'язки [34, с. 331].

Більшість дослідників поділяють фразеологічні одиниці на певні типи залежно від наявності еквівалентів у мові перекладу [34, с. 332]. Така класифікація дозволяє систематизувати підходи до перекладу та обрати найбільш доцільну перекладацьку стратегію у кожному конкретному випадку. Відповідно до цього критерію виокремлюють фразеологізми з повними

еквівалентами, частковими еквівалентами та відносними еквівалентами, кожна з яких потребує специфічного підходу до відтворення у мові перекладу.

2.1.1. Повні фразеологічні еквіваленти

Повний еквівалент - це фразеологічна одиниця мови перекладу, яка повністю збігається з вихідним фразеологізмом за всіма параметрами: семантикою, образністю, структурою, стилістичним забарвленням та частиномовною належністю [13, с. 48]. Фразеологізми цієї групи мають спільне походження, що зумовлене або запозиченням з третьої мови, або спільними культурно-історичними коренями.

Повні еквіваленти є порівняно нечисленними, проте їх використання забезпечує найвищий рівень адекватності перекладу, оскільки вони дозволяють зберегти всі аспекти вихідного фразеологізму без будь-яких трансформацій. Розглянемо детальніше конкретні приклади повних еквівалентів серед фразеологізмів із зоонімічним компонентом.

Напр.: *вовк у овечій шкурі* - *wolf in sheep's clothing*.

Цей фразеологізм має біблійне походження і зустрічається в Євангелії від Матвія (7:15), де йдеться про лжепророків [5, с. 906]. Обидві одиниці позначають лицемірну людину, яка приховує свої справжні наміри під личиною доброзичливості. Використовують образ вовка в овечому вбранні як основу для створення фразеологічного значення. Граматична структура ідентична: іменник + прийменник + прикметник + іменник. Біблійне походження зумовлює присутність цього фразеологізму у багатьох європейських мовах з практично ідентичною формою та значенням. Такий повний еквівалент є особливо цінним для перекладача, оскільки він дозволяє зберегти культурно-релігійний підтекст та морально-етичне навантаження оригіналу.

Напр.: *голодний як вовк* - *as hungry as a wolf*.

Фразеологізм ґрунтується на спільних уявленнях про вовків як хижаків, здатних тривалий час обходитися без їжі, але потім споживати велику кількість м'яса. Образ вовка як символу несамовитого голоду є універсальним

для європейських культур і базується на фольклорних традиціях, де вовк часто виступає втіленням ненаситності та агресії. Обидва вирази характеризуються ідентичною семантикою, що передає крайній ступінь голоду, спільною образною основою, побудованою на зоонімі, та однаковою структурно-граматичною організацією: прикметник + порівняльний сполучник + іменник.

Напр.: *лити крокодилачі сльози - to shed crocodile tears.*

Цей інтернаціональний фразеологізм походить з античної літератури, зокрема з праць Плутарха, де згадується давня легенда про те, що крокодили нібито плачуть, поїдаючи своїх жертв. Обидва вирази позначають нещире співчуття, удавану скорботу або лицемірні сльози. Використовують образ крокодила як символ підступності та фальші. Граматична структура повністю збігається: дієслово + прикметник (утворений від зооніма) + іменник. Фразеологізм демонструє повну відповідність як у лексичному складі, так і у граматичній структурі.

Напр.: *жити як кішка з собакою - live like cat and dog.*

Фразеологізм базується на універсальному спостереженні за поведінкою домашніх тварин, а саме на стереотипному уявленні про природну ворожнечу між котами та собаками. Обидва вирази передають значення постійних сварок, конфліктів між людьми, які змушені перебувати в тісній близькості. Обидва фразеологізми зберігають експресивність та негативне емоційне забарвлення.

Напр.: *хоробрий як лев - as brave as a lion.*

Фразеологізм має давню історію та зустрічається ще в середньовічній геральдиці, де лев символізував мужність, силу та королівську владу. Образ лева як еталону хоробрості є інтернаціональним і присутній у багатьох культурах світу. Обидва вирази характеризуються ідентичною семантикою, що передає найвищий ступінь хоробрості та мужності. Граматична структура повністю збігається: прикметник + порівняльний сполучник + іменник.

Напр.: *хитрий як лисиця - as sly as a fox.*

Цей фразеологізм базується на фольклорних традиціях різних народів, де лисиця традиційно виступає символом хитрощів, спритності та

винахідливості. В українських казках лисиця часто обманює інших тварин, в англійських фольклорних оповіданнях лисиця також є втіленням кмітливості та підступності. Обидва вирази передають однакове значення винахідливості, здатності до обману та маніпуляції. Граматична будова ідентична: прикметник + порівняльний сполучник + іменник. Образна основа збігається повністю, що зумовлено спільними спостереженнями за поведінкою лисиці у природі – її вмінням ховатися, уникати небезпеки та полювати.

Напр.: *гратися в кішки-мишки - play cat and mouse.*

Фразеологізм походить від спостережень за поведінкою kota, який часто грається зі своєю здобиччю перед тим, як її з'їсти. Обидва вирази позначають ситуацію, коли хтось маніпулює іншою людиною, тримає її в невизначеності, свідомо затягує розв'язання проблеми. Граматична структура подібна: дієслово + назви тварин у множині або в поєднанні. Такий переклад зберігає як зоонімічні компоненти, так і загальну метафоричну структуру вихідного фразеологізму.

Напр.: *as poor as a church mouse - бідний як церковна миша.*

Обидва вирази використовують образ церковної миші як символу крайньої бідності. Логіка образу полягає в тому, що у церкві, на відміну від житлових будинків чи складів, практично немає їжі, тому мишам там нічим харчуватися. В українській мові він також є досить поширеним. Граматична структура ідентична: прикметник + порівняльна конструкція + складений іменник.

Напр.: *людина людині вовк - man is a wolf to man.*

Фразеологізм має латинське походження. Вираз передає песимістичний погляд на людську природу, стверджуючи, що люди можуть бути жорстокими та хижими один до одного, подібно до вовків. Обидва вирази мають однакову філософську глибину та критичний погляд на міжлюдські стосунки.

Отже, проведений аналіз засвідчує, що фразеологічні еквіваленти становлять 55% від усіх проаналізованих 150 фразеологізмів, що підтверджує

наявність спільних культурних кодів та універсальних асоціацій з тваринним світом у свідомості носіїв обох мов.

Повні еквіваленти становлять 12%, вони характеризуються повною ідентичністю образності, семантики та стилістичного забарвлення. Їх невелика кількість зумовлена національно-специфічним походженням більшості зоонімічних фразеологізмів.

Часткові еквіваленти є продуктивнішим способом перекладу і становлять 35%, оскільки базові асоціації з тваринами часто збігаються, але різняться у конкретних образних втіленнях.

При використанні еквівалентів перекладач повинен враховувати не лише семантичну відповідність, а й стилістичне забарвлення, частотність вживання та контекстуальну доцільність. Еквівалентний переклад забезпечує найвищий рівень адекватності через збереження фразеологічності, образності та природності звучання у мові перекладу.

2.1.2. Часткові фразеологічні еквіваленти

Часткові еквіваленти становлять значно численнішу групу порівняно з повними еквівалентами та характеризуються певними розбіжностями у структурі, компонентному складі або стилістичному забарвленні при збереженні загального фразеологічного значення [13, с. 47]. Такі одиниці зберігають основну семантику та функціональне призначення, проте можуть відрізнитися окремими компонентами або граматичними характеристиками.

Часткові еквіваленти поділяються на два основних підтипи залежно від характеру розбіжностей між вихідною одиницею та її відповідником у мові перекладу. Перший підтип становлять часткові лексичні еквіваленти, а другий підтип – часткові граматичні еквіваленти.

- Часткові лексичні еквіваленти - характеризуються заміною одного або кількох компонентів фразеологізму при збереженні загальної образної структури та семантики [2, с. 78].

Напр.: *працювати як віл* - *to work like a horse*.

Обидві одиниці передають значення важкої, виснажливої праці та використовують образ великої сильної тварини як символ тяжкої роботи, однак різняться зоонімічним компонентом. Англійський варіант апелює до образу коня – тварини, яка традиційно використовувалася в англійських країнах для важких сільськогосподарських робіт та транспортування вантажів. В українській культурі подібну роль відігравав віл, якого використовували для оранки та перевезення важких возів. Як зазначає Л. Верба, такі часткові еквіваленти є найбільш поширеними у практиці перекладу фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом [6, с. 42]. Граматична структура збігається: дієслово + порівняльна конструкція + зоонім.

Напр.: *як з гуски вода - like water off a duck's back.*

Обидва фразеологізми базуються на спільному метафоричному образі, що ґрунтується на фізичних властивостях птахів. Проте в українській лінгвокультурі еталоном для порівняння традиційно виступає гуска, що зумовлено специфікою сільськогосподарського побуту, тоді як в англійській мові закріпився образ качки. Вирази передають прагматичне значення повної байдужості особи до критики. У даному випадку ми маємо справу з мінімальною лексичною трансформацією, яка дозволяє зберегти образну основу оригіналу, адаптувавши її до мовної традиції цільової мови.

- Часткові граматичні еквіваленти - характеризується розбіжностями у граматичній структурі при збереженні основної семантики [2, с. 78].

Напр.: *чорна кішка перейшла дорогу - a black cat crossed my path.*

Цей фразеологізм пов'язаний з прислів'ям про нещастя, яке може статися, якщо чорна кішка перетне дорогу людині. Обидва вирази мають однакову семантику та культурне значення, базуючись на спільному європейському забобоні середньовічного походження. Граматичні відмінності полягають у використанні присвійного займенника в англійському варіанті *my path* та іменника *дорога* в українському. Англійська конструкція більш персоналізована, підкреслюючи індивідуальний досвід, тоді як українська використовує загальний іменник.

Напр.: *втомлений як собака - dog-tired.*

Цей приклад демонструє трансформацію граматичної структури при збереженні семантики та образної основи. Англійський варіант представлений складним прикметником з компонентом *dog-*, що утворює компактну одиничну лексему. Український відповідник має форму порівняльного словосполучення з експліцитно вираженою компаративною конструкцією. Незважаючи на структурні відмінності, обидва вирази зберігають однакову семантику крайньої втоми та використовують образ собаки як основу для створення експресивного значення.

Отже, проведений аналіз засвідчує, що фразеологічні еквіваленти становлять 21% від усіх проаналізованих фразеологізмів, що підтверджує наявність спільних культурних кодів та універсальних асоціацій з тваринним світом у свідомості носіїв обох мов.

Повні еквіваленти становлять 9%, вони характеризуються повною ідентичністю образності, семантики та стилістичного забарвлення. Їх невелика кількість зумовлена національно-специфічним походженням більшості зоонімічних фразеологізмів.

Часткові еквіваленти є продуктивнішим способом перекладу і становлять 14%, оскільки базові асоціації з тваринами часто збігаються, але різняться у конкретних образних втіленнях.

При використанні еквівалентів перекладач повинен враховувати не лише семантичну відповідність, а й стилістичне забарвлення, частотність вживання та контекстуальну доцільність. Еквівалентний переклад забезпечує найвищий рівень адекватності через збереження фразеологічності, образності та природності звучання у мові перекладу.

2.2. Відтворення фразеологічних одиниць засобом калькування

Калькування - це перекладацький прийомом, за якого компоненти вихідної фразеологічної одиниці передаються їх лексичними відповідниками

у мові перекладу із збереженням граматичної структури та послідовності елементів [18, с. 20]. Цей спосіб застосовується переважно у випадках, коли образність вихідного фразеологізму є зрозумілою для носіїв мови перекладу та не суперечить нормам цієї мови.

Калькування як перекладацький прийом має свої переваги та обмеження. З одного боку, воно дозволяє максимально точно передати образну структуру вихідного фразеологізму, зберігаючи його культурно-специфічні елементи та національний колорит.

З іншого боку, надмірне захоплення калькуванням може призвести до створення незрозумілих або неприродних для носіїв мови перекладу конструкцій, що порушить комунікативну ефективність тексту. Калькування виправдане лише тоді, коли образна основа фразеологізму має універсальний характер або базується на загальнозрозумілих культурних кодах.

Напр.: *взяти бика за роги* - *to take the bull by the horns*.

Цей фразеологізм є яскравим прикладом успішного калькування, оскільки образ зрозумілий для представників обох культур. Вираз має давнє походження і пов'язаний з традицією кориди в Іспанії та боротьби з биками в інших культурах. Схопити бика за роги означає зустрітися з небезпекою вічна-віч, діяти рішуче та сміливо. Граматична структура повністю збігається: дієслово + означений артикль/іменник + прийменник + іменник у множині. Семантика ідентична – рішучі дії у складній ситуації.

Напр.: *ставити віз попереду коня* - *put the cart before the horse*.

Обидва фразеологізми позначають порушення природного або логічного порядку дій, коли щось робиться у неправильній послідовності. Образ базується на очевидному абсурді: віз не може рухатися, якщо знаходиться попереду коня, який має їх тягнути. Фразеологізм успішно калькується між мовами, оскільки образ коня як тяглової сили є зрозумілим для обох культур. Граматична структура подібна: дієслово + іменник + прийменник + іменник.

Напр.: *мінати коня на переправі* - *to swap horses in midstream*.

Образ базується на очевидній небезпеці зміни коня під час переправи через ріку – це може призвести до падіння у воду або інших небезпечних наслідків. У переносному значенні фразеологізм означає змінювати стратегію, план або керівництво у критичний момент, коли це особливо ризиковано. Український відповідник є прямою калькою англійського виразу і повністю зберігає образність. Граматична структура ідентична: дієслово + зоонім + обставина місця/часу.

Отже, калькування є ефективним, але обмеженим у застосуванні способом перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом. Воно є доцільним у таких випадках: коли образ базується на універсальних спостереженнях за поведінкою тварин; коли фразеологізм має міжнародне поширення; коли зоонім позначає тварину, добре відому в обох культурах; коли фразеологізм має форму прислів'я з чіткою дидактичною функцією. Серед проаналізованих фразеологізмів калькування застосовується у 6% випадків, що свідчить про обмежену можливість дослівного перенесення зоонімічних образів через культурну специфіку їхнього сприйняття.

2.3. Передача значення фразеологізмів описовим способом

Описовий переклад являє собою нефразеологічний спосіб відтворення фразеологічних одиниць, який застосовується у випадках повної відсутності еквівалентів, аналогів або неможливості калькування вихідного фразеологізму. Описовий переклад передбачає розгорнуте пояснення значення фразеологічної одиниці засобами мови перекладу без збереження її фразеологічної форми. Цей спосіб є компенсаторним механізмом, що дозволяє передати семантику вихідного фразеологізму [12, с. 120].

Описовий переклад застосовується переважно для безеквівалентних фразеологізмів, які позначають культурно-специфічні реалії, незнайомі носіям мови перекладу, або містять образи, що не мають аналогів у культурі мови перекладу. При використанні описового перекладу перекладач змушений

жертвувати фразеологічністю, образністю та експресивністю заради забезпечення зрозумілості тексту та адекватного передавання його змісту. Вважається, що описовий переклад є крайнім засобом, до якого слід вдаватися лише тоді, коли всі інші способи перекладу виявляються непридатними або неефективними.

- Значну частину досліджуваних одиниць становлять фразеологізми, які описують характер, манеру поведінки або психологічні стани людини. Зоонімічні образи тут часто базуються на метафоричному перенесенні спостережень за тваринами на людські риси.

Напр.: *ведмідь на вухо наступив* - *to be tone-deaf*.

Англійський фразеологізм буквально означає "бути глухим до тонів", що описує нездатність людини розрізнити музичні тони. Український відповідник є яскравим фразеологізмом з фольклорним корінням. Обидва вирази позначають відсутність музичного слуху. При перекладі з української на англійську доводиться вдаватися до описового способу, оскільки дослівний був би незрозумілим для англомовної аудиторії. При перекладі з української на англійську втрачається яскрава образність та фольклорний колорит, але зберігається основне значення.

Напр.: *жити як собаці на прив'язі* - *to lead a dog's life*.

Український вислів конкретизує образ: йдеться не просто про важке життя, а про обмеження свободи, залежність від когось, неможливість самостійно приймати рішення. Англійський варіант буквально означає безрадісне існування, сповнене труднощів та позбавлене комфорту. Обидва фразеологізми передають ідею важкого та невільного життя, проте українській варіант акцентує саме на відсутності свободи.

Напр.: *жаба душить* - *to be green with envy*.

Український фразеологізм використовує образ жаби, яка душить, для позначення або надмірної заздрощів, або жадібності. Етимологія пов'язана з відчуттям стиснення в горлі через сильні негативні емоції. Англійський описовий переклад може описово пояснювати жадібність. Український образ

більш конкретний та фізіологічний, англійський – більш абстрактний. При описовому перекладі втрачається яскрава образність жаби та фізичне відчуття, але зберігається емоційний зміст.

- Наступна категорія охоплює фразеологізми, що описують події, результати дій або стани справ. Тут описовий переклад стає критично важливим через глибокий культурний підтекст.

До цієї категорії належать фразеологізми, які описують різноманітні життєві ситуації, обставини, події, результати дій або стани справ. Зоонімічні образи у таких фразеологізмах часто базуються на метафоричному перенесенні спостережень за поведінкою тварин або взаємодією з ними на людські справи та події.

Напр.: *показати, де раки зимують - to show someone a lesson*

Український фразеологізм є яскраво вираженою національно-специфічною одиницею, яка базується на культурно-обмеженій практиці. У переносному значенні фразеологізм означає покарати когось, продемонструвати свою перевагу, дати жорсткий урок. Оскільки цей вираз базується на культурно-специфічній практиці, яка є незнайомою для англомовних реципієнтів, його описовий переклад може мати вигляд *to teach someone a harsh lesson, to show someone who's boss*. Такий переклад передає прагматичне значення фразеологізму – ідею покарання та демонстрації переваги, але втрачає унікальну образну основу та культурний контекст, пов'язаний з історичними реаліями.

Напр.: *ось де собака заритий - that's the heart of the matter*.

У переносному значенні фразеологізм означає "ось у чому суть справи". Англійський вираз буквально означає "це серце справи" і є менш ідіоматичним, більш прозорим за значенням. При описовому перекладі українського фразеологізму англійською мовою можна використати *that's the crux of the matter, that's where the problem lies, that's the key issue*. Такий переклад передає основне значення – вказівку на суть проблеми або причину

ситуації, але втрачає яскравий зоонімічний образ та культурно-історичний підтекст.

Напр.: *кому під хвіст - down the drain.*

Вислів позначає марну витрату зусиль, даремно витрачений час або ресурси, які не принесли очікуваного результату. Переклад англійською також позначає марну витрату ресурсів, безповоротну втрату чогось цінного. Англійський образ є більш прозорим та логічним – що потрапляє у каналізацію, те безповоротно втрачено. Український варіант має більшу експресивність через незвичність та національну специфічність образу.

Напр.: *осине гніздо - a can of worms.*

Англійський фразеологізм *to open a can of worms* (буквально *відкрити банку з черв'яками*) позначає ситуацію, коли спроба вирішити одну проблему призводить до виникнення багатьох інших, складніших проблем. Український вислів *осине гніздо* використовує інший образ – гнізда ос, які стають агресивними, якщо їх потривожити. Обидва фразеологізми передають ідею створення проблемної ситуації, яку важко контролювати. При описовому перекладі англійського фразеологізму можна використати вирази *створити безліч проблем, ускладнити ситуацію*". Такий переклад зберігає основну семантику, але втрачає візуальну яскравість та конкретність оригінального образу.

Напр.: *грошей кури не клюють - rolling in money / to have money to burn.*

Українська версія має більш яскраву образність та національний колорит, тоді як англійські варіанти є більш стандартними ідіомами. При описовому перекладі втрачається специфічна образність курей, але зберігається загальна семантика багатства. Стилістичне забарвлення – розмовне, з відтінком заздрості або констатації факту.

Отже, описовий переклад є важливим інструментом передачі культурно-специфічних зоонімічних фразеологізмів, коли інші способи перекладу виявляються неефективними. Він забезпечує зрозумілість та адекватність передавання денотативного значення, проте супроводжується втратою

образності, експресивності та національного колориту. Аналіз показав, що описовий переклад застосовується у 26% випадків, що свідчить про високий рівень культурної специфіки українських зоонімічних фразеологізмів. Таким чином, описовий переклад слід розглядати як компенсаторний засіб, який використовується лише тоді, коли неможливо відтворити фразеологічну одиницю іншими способами без втрати змісту.

2.4. Передача фразеологізмів шляхом застосування фразеологічного аналогу

Фразеологічний аналог – це усталене словосполучення мови перекладу, яке має таке саме значення, як і вихідна фразеологічна одиниця, однак базується на іншій внутрішній формі та створюється за допомогою інших образних асоціацій [12, с. 45]. Використання аналогів дозволяє зберегти фразеологічність, експресивність та стилістичну забарвленість перекладу, незважаючи на зміну образної основи.

Аналіз зоонімічних фразеологізмів засвідчує, що звернення до фразеологічних аналогів є доцільним у випадках культурної несумісності образів або відсутності прямих еквівалентів у мові перекладу. При виборі аналога необхідно враховувати не лише семантичну відповідність, а й стилістичне забарвлення, емоційно-експресивну забарвленість та контекстуальну прийнятність обраного варіанта [31, с. 18].

Теоретичним підґрунтям такого підходу є концепція функціональної еквівалентності, згідно з якою адекватність перекладу визначається подібністю комунікативного ефекту, а не формальною тотожністю мовних одиниць [60, с. 38].

У межах фразеологічних аналогів доцільно виокремлювати кілька типів залежно від механізму досягнення еквівалентності. Функційна заміна ґрунтується на використанні англійського фразеологізму з іншою образною основою, який виконує ту саму комунікативно-прагматичну функцію, що й

одиниця мови оригіналу. Культурна адаптація, своєю чергою, передбачає заміну культурно маркованих елементів на образи, більш зрозумілі та природні для англомовної аудиторії, при збереженні основної семантики та експресивності. Саме ці механізми забезпечують баланс між національною специфікою оригіналу та комунікативною ефективністю перекладу.

Важливим аспектом використання фразеологічних аналогів є розуміння того, що повна еквівалентність недосяжна через об'єктивні відмінності між культурами. Кожна мова відображає унікальний досвід народу, його історію, географічне середовище, господарські традиції та світогляд. Тому навіть найуспішніший аналог неминуче несе в собі елемент культурної трансформації. Завдання перекладача – мінімізувати втрати та максимізувати функціональну відповідність, забезпечуючи природність та комунікативну ефективність перекладу.

2.4.1. Функційна заміна

Функційна заміна передбачає використання англійського фразеологізму, який виконує ту саму комунікативну функцію, попри відмінність у метафоричності та зоонімічних компонентах. Функційна заміна базується на принципі прагматичної еквівалентності: обидва фразеологізми викликають подібну реакцію у своїх культурних контекстах, хоча використовують різні образні засоби.

Напр.: *поставити цана город стерегти* - *to set the fox to guard the henhouse*.

Український образ використовує козла та капусту – травоїдну тварину, яка дуже любить цей овоч і, потрапивши в город, неодмінно з'їсть весь врожай. Це відображає український сільськогосподарський досвід вирощування городини. Англійський фразеологізм послуговується образом природного ворога: лисиця є хижаком, який полює на курей, тому доручити їй охороняти курник означає гарантувати втрату всього поголів'я. Попри різницю в образах обидва вирази передають ідентичну функцію – застереження проти довірення справи найменш підходящій особі, що неминуче призведе до катастрофічних

наслідків. Функційна тотожність досягається через паралелізм ситуацій: у обох випадках тварина потрапляє саме туди, де може завдати максимальної шкоди.

Напр.: *коли рак на горі свисне - when pigs fly.*

Обидва фразеологізми виконують однакову комунікативну функцію – категорично заперечують можливість здійснення чогось, використовуючи гіперболічно-абсурдні образи. Різниця полягає лише в ступені складності абсурду: український варіант більш багаточасовий, англійський – лаконічніший, що відповідає особливостям національного гумору.

Напр.: *крутиться як білка в колесі - running around like a hamster in a wheel.*

Український фразеологізм використовує образ білки, що безупинно крутиться у колесі, підкреслюючи механістичність, монотонність і безрезультатність діяльності: людина витрачає багато енергії, але фактично не просувається вперед. Це відображає критичне ставлення до марної суєти. Англійський варіант зберігає подібний негативний відтінок, підкреслюючи безглуздість і виснажливість діяльності. Обидва вирази виконують функцію характеристики надмірної зайнятості та постійної активності.

Напр.: *дивитися як баран на нові ворота» - to look like a deer in the headlights.*

Незважаючи на різницю в культурно-історичному контексті обидва фразеологізми виконують ідентичну функцію – описують стан повної розгубленості, ступору, нерозуміння ситуації та втрати орієнтації. Функційна заміна досягається через паралелізм психологічних станів.

Напр.: *носиться як курка без голови - to run around like a headless chicken.*

Цей приклад демонструє майже повну відповідність образності при функціональній тотожності. Обидва вирази описують хаотичну, безладну, неконтрольовану активність людини, яка діє імпульсивно, без розуміння мети, часто у стані паніки або сильного стресу. Відповідність тут досягається не тільки через спільність образу, але й через однаковість культурного досвіду –

практика домашнього забою птиці була поширена як в українській, так і в англосаксонській сільській культурі.

2.4.2. Культурна адаптація

Культурна адаптація передбачає заміну культурно-специфічних елементів на образи, більш зрозумілі для англомовної аудиторії. Культурна адаптація необхідна, коли образ оригінального фразеологізму настільки укорінений у специфічних реаліях вихідної культури, що його пряме перенесення призвело б до нерозуміння або втрати прагматичного ефекту. При цьому зберігається основна семантика та функція, але змінюється культурний код.

Напр.: *купити kota в мішку* - *to buy a pig in a poke*.

Обидва фразеологізми походять з середньовічних ярмаркових практик, коли недобросовісні торговці могли обманювати покупців, підміняючи товар у закритому мішку. Заміна зооніма відображає різні ярмаркові традиції та види тварин, що були предметом торгівлі в різних культурах, але зберігає середньовічний контекст обману покупця та основну семантику необачної купівлі без огляду товару. Культурна адаптація тут полягає у збереженні історичного підґрунтя при заміні конкретного зооніма на більш релевантний для англійської культури.

Напр.: *як оселедців у бочці* - *packed like sardines*.

Обидва образи передають ідентичну семантику надзвичайної тісноти, скупченості людей у обмеженому просторі, але через різні кулінарно-промислові традиції. Культурна адаптація полягає у заміні способу консервування та виду риби при збереженні візуального образу щільного розташування та відчуття дискомфорту від перенаселеності.

Напр.: *злий як пес* - *as cross as a bear*.

Український фразеологізм використовує образ злого пса – найпоширенішої домашньої тварини, агресивна поведінка якої була частиною щоденного побутового досвіду українців протягом століть. Англійський варіант послуговується образом ведмедя – дикої тварини, зустріч з якою в

природі є значно небезпечнішою. Культурна адаптація тут відображає різний життєвий досвід та географічні реалії: український образ базується на побутовому досвіді з домашніми тваринами, англійський – на досвіді взаємодії з дикою природою. Обидва передають однакову семантику сильної злості та роздратування, але через різні рівні потенційної небезпеки.

Напр.: *вбити двох зайців одним пострілом* — *to kill two birds with one stone*.

Фразеологізми передають ідею одночасного досягнення двох цілей, але з різними мисливськими образами. Український апелює до лісового полювання та підкреслює удачу, тоді як англійський варіант адаптований до культурного контексту англійської аудиторії. Культурна адаптація замінює специфічний образ на більш універсальний, зберігаючи сенс ефективності та раціонального підходу.

Напр.: *сліпий як крота* - *as blind as a bat*.

Український фразеологізм використовує образ крота. Англійський варіант базується на поширеному, але хибному уявленні про сліпоту кажанів. Культурна адаптація тут відображає різні народні уявлення та стереотипи, пов'язані з тваринами: український образ науково точний, англійський – базується на популярній помилці. Обидва фразеологізми виконують однакову функцію – описують дуже поганий зір або, метафорично, нездатність побачити щось очевидне, нерозуміння ситуації.

Отже, вибір фразеологічного аналога як стратегії перекладу визначається відсутністю прямого еквівалента, культурною несумісністю образу оригіналу, необхідністю збереження експресивності, емоційного забарвлення та стилістичного реєстру, а також прагненням до природності звучання перекладу для цільової аудиторії. Фразеологічний аналог становить 45% від загальної кількості, що робить їх другим за продуктивністю способом перекладу після часткових еквівалентів. З них 32% припадають на функціональну заміну, коли англійський образ ефективно замінює український за змістом, а 23% — на культурну адаптацію, коли образи

змінюються з урахуванням культурних норм англомовної аудиторії. Це свідчить про те, що значна частина зоонімічних образів має національно-культурну специфіку, що унеможлиблює використання прямих еквівалентів, проте в англійській мові існують функціонально рівноцінні образи, здатні ефективно замінити оригінальні.

2.5. Складнощі при перекладі фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом

Переклад фразеологічних одиниць є досить складною проблемою сучасного перекладознавства, що зумовлено їхньою специфічною природою як особливих мовних знаків. Фразеологізми поєднують у собі мовні та культурні характеристики, що робить їхнє адекватне відтворення в іншій мові надзвичайно складним завданням, яке потребує від перекладача не лише досконалого володіння мовами, але й глибокого розуміння культурних особливостей народів-носіїв цих мов.

Анімалістичні фразеологізми як особлива категорія ідіоматичних виразів характеризуються специфічною семантичною природою, де ідіоматичність означає неможливість виведення загального значення з семантики окремих компонентів. Ця фундаментальна особливість, описана Г. Кузенко, створює основну проблему для перекладача: дослівний переклад компонентів не може забезпечити адекватної передачі значення цілого виразу [21, с. 191]. Зоонімічний компонент у складі фразеологізму несе не лише денотативне значення, але й конотативні відтінки, культурні асоціації та емоційно-експресивне забарвлення, що суттєво ускладнює процес міжмовного трансферу.

У зв'язку з викладеним вище стає очевидно, що відтворення цих одиниць супроводжується низкою викликів, які виходять за межі простого підбору словникового відповідника. С. Хасан виділяє важливість контекстуального підходу при виборі стратегії інтерпретації [63, с. 19]. Аналіз

перекладацької практики виявляє кілька категорій перешкод, які потребують особливої уваги перекладача та часто вимагають творчого підходу до вирішення проблеми адекватного відтворення оригіналу.

Одним із найсуттєвіших проблемних аспектів є культурні відмінності в сприйнятті та конотаціях анімалістичних образів у різних лінгвокультурах. Культурна маркованість фразеологічних одиниць є одним із найскладніших аспектів їхнього перекладу, оскільки вона зумовлена національно-специфічними образами та асоціаціями, не завжди відтворюваними у мові перекладу. Контрастивний аналіз демонструє, що деякі тваринні образи мають протилежні конотації в українській та англійській культурах, що потребує кардинальної зміни стратегії відтворення.

Так, український вираз *собача відданість* має позитивну конотацію, яка означає вірність, надійність та беззастережну прихильність, що традиційно асоціюється з собакою в українській культурі. Водночас англійський *dog-like devotion* може трактуватися як сліпа покірність, позбавлена критичного аналізу, що суперечить англійським цінностям незалежності та індивідуалізму. Відповідно до цього, доречнішим варіантом є використання *unwavering loyalty* або *steadfast devotion*, які передають позитивні аспекти без небажаних негативних асоціацій.

Культурно-специфічні образи без аналогів у цільовій мові становлять окрему категорію викликів. В англійській культурі коти не асоціюються з плачем або його відсутністю, тому цей образ є абсолютно непрозорим для англійського реципієнта. У зв'язку з цим перекладач змушений повністю відмовитися від анімалістичного компонента та використати *precious little*, *next to nothing* або *a drop in the bucket* як функціональні відповідники без збереження образності, тут використовується повна функційна заміна - описовий спосіб передачі семантики за умов неможливості калькування через культурну непрозорість.

Аналогічна проблема виникає з висловом *де Макар телят не ганяв*, який апелює до національно маркованого фольклорного персонажа та традиційних

сільськогосподарських реалій, не актуальних для англомовної культури, унаслідок чого в перекладі використовуються *in the middle of nowhere* або *at the back of beyond*, тут вже використовується культурна субституція - заміна специфічного етнокультурного образу функціонально еквівалентним фразеологізмом цільової мови.

Етичні аспекти відтворення тваринних ідіом стосуються збереження культурної автентичності оригіналу при забезпеченні прийнятності для цільової аудиторії. Стратегія евфемізації є важливою складовою при роботі з анімалістичними ідіомами, що мають негативні або образливі конотації. Як зазначає П. Ньюмарк, важливим є баланс між формальною еквівалентністю та функціональною адекватністю [68, с. 49]. Перекладач повинен знайти баланс між точністю передачі оригіналу та культурною чутливістю трансформації.

Фразеологізм *дурний як баран* у певних контекстах може потребувати пом'якшення до англійських *not very bright* або *a bit slow* залежно від етичних вимог перекладу та характеристик аудиторії. Аналогічно, стратегія нейтралізації застосовується, коли тваринні образи мають релігійні чи культурні обмеження в цільовій культурі, що вимагає їх заміни на нейтральні, безпечні вислови, аби уникнути прагматичного дисонансу.

Жанрова приналежність оригіналу диктує вибір конкретної стратегії та зумовлює появу певних викликів під час роботи над текстом. Так, у художніх творах перевага надається збереженню картинності та експресивності, навіть якщо це потребує значних семантичних трансформацій або відхилень від буквального значення. Наприклад, *вислів крутиться як білка в колесі* у художньому тексті може відтворюватися як *as busy as a bee*, де зберігається динамічність та метафорична основа, хоча конкретний анімалістичний образ змінюється.

В науково-технічних текстах пріоритетом є точність передачі інформації, тому описовий варіант відтворення є більш доречним. *Собача робота* у технічному контексті доцільно інтерпретувати нейтрально як *tedious*

work або *menial labor* без збереження анімалістичного компоненту, адже науковий стиль вимагає об'єктивності та відсутності емоційного забарвлення.

Регіональні варіанти англійської мови створюють специфічні нюанси через відмінності у фразеологічних фондах британської, американської, австралійської та інших форм англійської. Ю. Ковалюк дослідивши семантику та функції фразеологізмів у національних варіантах англійської мови, підкреслює важливість врахування регіональних особливостей [16, с. 11]. Варіативність фразеологічних систем створює як можливості, так і труднощі для перекладача.

Зокрема, український вираз *здоровий як бик* може бути відтворений британським *fit as a fiddle*, в даному випадку використано культурну адаптацію до британського варіанта - заміна анімалістичного образу характерною для британської культури метафорою, де використовується музичний образ, характерний для британської культури, або американським *strong as an ox*, який зберігає анімалістичний компонент.

У цьому аспекті вибір регіонально неприйняттого варіанта може зробити трансформацію дивною або незрозумілою для цільової аудиторії. Наприклад, суто британські вирази можуть бути незрозумілі американським читачам і навпаки. Перекладач повинен чітко визначити, для якої регіональної аудиторії призначений текст, та обирати відповідні варіанти. Це стосується не лише лексичного вибору, але й граматичних конструкцій, стилістичних уподобань та культурних референцій, які можуть значно відрізнитися між регіональними варіантами англійської мови.

Більше того, додаткові складнощі виникають при перекладі текстів для глобальної англомовної аудиторії, коли немає можливості орієнтуватися на конкретний регіональний варіант. У таких випадках перекладач повинен обирати найбільш універсальні фразеологічні одиниці або використовувати нейтральні описові конструкції, що забезпечують зрозумілість для всіх англомовних читачів.

Темпоральні аспекти створюють виклики через зміни в способі життя та втрату актуальності деяких образів для сучасного читача. Деякі тваринні образи можуть бути незрозумілі сучасній урбанізованій аудиторії через відсутність безпосереднього досвіду взаємодії з тваринами.

Так, *працювати як віл* апелює до образу сільськогосподарської тварини, однак для міських реципієнтів, які не мають безпосереднього досвіду спостереження за працею вола, цей образ може сприйматися як архаїчний. У такій ситуації перекладач опиняється перед вибором між двома стратегіями. З одного боку, можливе відтворення через *work like an ox*, що передбачає застосування історичного калькування зі збереженням первинної метафоричної основи, але водночас несе ризик архаїчності та зниження комунікативної природності в сучасному англомовному контексті. З іншого боку, переклад може бути адаптований шляхом модернізації образу через варіант *work like a horse*, який передбачає заміну застарілого зоонімічного компонента більш звичним для сучасної аудиторії, забезпечуючи вищий рівень зрозумілості, хоча й частково нівелюючи історико-культурну специфіку. Остаточний вибір перекладацького рішення визначається жанровими характеристиками тексту та пріоритетом між збереженням історичного колориту й орієнтацією на актуальні комунікативні норми.

Альтернативні способи відтворення цього самого вислову охоплюють варіант *work like a dog*, який передбачає збереження анімалістичного компонента за рахунок культурної адаптації шляхом використання зооніма, більш поширеного й зрозумілого для англомовної лінгвокультури, а також варіант *work like a slave*, у якому тваринний образ замінюється соціальним, що свідчить про повну зміну типу метафори за умови збереження базової семантики інтенсивної праці. Водночас можливе описове відтворення через *work very hard* або *work tirelessly*, яке реалізує стратегію повної дефразеологізації та передбачає нейтральну передачу значення без збереження метафоричної образності. Такий підхід забезпечує точність смислового

відтворення, проте призводить до повної втрати метафоричної основи й експресивного потенціалу оригінального фразеологізму.

Помилки під час відтворення анімалістичних ідіом часто виникають через недостатнє врахування культурних конотацій та прагматичного потенціалу фразеологічних одиниць.

Фразеологізм *стріляний горобець* у значенні досвідченої, добре обізнаної людини не може відтворюватися шляхом дослівного калькування як *a shot sparrow*, оскільки такий буквальний переклад призводить до втрати ідіоматичності та формування непрозорого, семантично незрозумілого образу для англomовного читача. В англійській мові відсутній повноцінний анімалістичний еквівалент із тотожним образно-конотативним наповненням, у зв'язку з чим переклад реалізується за допомогою функціональної заміни неідіоматичними засобами. Найбільш адекватними у цьому випадку є варіанти *to be an old hand* або *to be very experienced*, які забезпечують точну передачу основного значення, однак не зберігають образності та картинності вихідного фразеологізму.

Аналіз конкретних прикладів демонструє різноманітність підходів. Наприклад, Український вираз *крутиться як білка в колесі* може відтворюватися в англійській мові кількома способами залежно від перекладацької стратегії. Так, варіант *to run around like a headless chicken* ґрунтується на повній заміні зоонімічного образу, коли конкретна тварина змінюється на іншу, однак зберігається семантика хаотичної активності та високий рівень експресивності. Вираз *to be run off one's feet* забезпечує передачу значення надмірної зайнятості, проте повністю втрачає образну складову оригіналу. Натомість переклад *as busy as a bee* є прикладом часткової заміни образу, за якої використовується інший зоонім із позитивнішою конотацією, що змінює емоційний тон вислову.

Окрему групу проблемних аспектів у сучасних умовах становлять мультимодальні аспекти відтворення, що стають критично важливими в епоху цифрових медіа. При перекладі текстів, що супроводжуються візуальними

образами, перекладач істотно обмежений у виборі стратегії, оскільки вербальний компонент має корелювати з іконічним рядом та зберігати конкретний анімалістичний образ.

Зокрема, якщо фразеологізм *хитрий як лисиця* подається разом із зображенням лисиці, переклад *sly as a fox* реалізує стратегію вимушеного калькування, за якої зоонімічний компонент зберігається не з міркувань семантичної оптимальності, а через мультимодальні обмеження. У такій ситуації використання контекстуально доречнішої ідіоми *as slippery as an eel* стає неможливим, незважаючи на її потенційну точність. Наведений приклад демонструє, що технологічні та медійні чинники здатні істотно обмежувати перекладацьку свободу та детермінувати вибір конкретних перекладацьких рішень.

Отже, переклад фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом є багатограним процесом, що вимагає глибокої інтеграції лінгвістичних знань та розуміння етнокультурних особливостей мов. Головна складність відтворення таких одиниць зумовлена їхньою ідіоматичністю, яка робить дослівне калькування неефективним через ризик втрати цілісного метафоричного значення.

Важливим викликом є розбіжність культурних конотацій анімалістичних образів, де позитивне сприйняття тварини в одній лінгвокультурі може трансформуватися в негативне в іншій.

За умови повної відсутності образних аналогів перекладач змушений звертатися до стратегій функціональної заміни або повної дефразеологізації для збереження комунікативної зрозумілості.

Додатковий рівень викликів створює регіональна варіативність англійської мови, де вибір між британським чи американським відповідником визначає природність сприйняття перекладу.

Переклад фразеологізмів із зоонімічним компонентом є багатограним процесом, що вимагає інтеграції лінгвістичних та культурологічних знань. Основні складнощі включають: культурні відмінності у сприйнятті тваринних

образів (~40%), етичні та евфемістичні аспекти (~15%), регіональні відмінності англійської мови (~20%), темпоральні та мультимодальні обмеження (~10%) та інші фактори, включно з неможливістю калькування та відсутністю прямих аналогів (~15%). Для ефективного перекладу необхідно обирати між функціональною заміною, описовим перекладом, культурною адаптацією та евфемізацією з урахуванням жанру, цільової аудиторії та комунікативної мети.

Висновки до Розділу 2

Отже, проведений аналіз перекладацьких аспектів відтворення фразеологізмів із зоонімічним компонентом свідчить, що успішний переклад потребує комплексного підходу, який враховує семантичні, структурні, стилістичні та культурні особливості вихідних одиниць. У межах дослідження були визначені основні способи передачі зоонімічних фразеологізмів: використання фразеологічного еквівалента, фразеологічного аналога, описовий переклад та калькування, кожен із яких має власні переваги, обмеження та сферу доцільного застосування.

Фразеологічні еквіваленти залишаються найефективнішим способом перекладу, оскільки дозволяють зберегти як семантичне значення, так і образність та стилістичну забарвленість вихідного тексту. Повні еквіваленти становлять 9% від усіх 150 досліджуваних одиниць і забезпечують найвищий рівень адекватності перекладу завдяки повній збіжності образної та семантичної структури. Часткові еквіваленти складають 14%, дозволяючи адаптувати національно-специфічні образи до культурних реалій мови перекладу без втрати основного значення.

Фразеологічні аналоги становлять 45% і забезпечують передачу комунікативно-прагматичної функції фразеологізму при зміні образної основи та культурного контексту. З них функціональна заміна складає 26%, а

культурна адаптація – 19%, що дозволяє підтримувати баланс між семантичною точністю та природністю мовлення.

Описовий переклад застосовується у 26% випадків і виконує компенсаторну функцію, коли відсутні еквіваленти або калькування є неможливим. Він забезпечує передачу семантики та прагматичного значення, хоча супроводжується втратою частини образності та культурного колориту.

Калькування використовується найменше – 6% – і виявляється ефективним для універсальних зоонімічних образів або фразеологізмів із міжнародним поширенням, проте потребує обережності через можливість створення неприродних конструкцій.

Таким чином, результати аналізу підтверджують, що вибір способу перекладу визначається наявністю еквівалентів, культурною сумісністю образів, прагматичною функцією фразеологізму та контекстом. Основною складністю перекладу є балансування між семантичною точністю, стилістичною експресією та культурно-символічною специфікою вихідного тексту. Комбінування різних перекладацьких стратегій у межах одного тексту дозволяє досягти оптимального результату, враховуючи як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні чинники комунікативної ситуації. Важливим є також урахування жанрово-стилістичних особливостей тексту перекладу та комунікативних очікувань цільової аудиторії, що впливає на остаточний вибір способу відтворення зоонімічних фразеологізмів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Сучасна лінгвістика розглядає фразеологізми не лише як стійкі словосполучення з цілісним значенням, а й як складні мовні знаки, що відображають національно-культурну специфіку світосприйняття, когнітивні механізми концептуалізації дійсності та лінгвокультурні коди етносу.

Систематизація фразеологічних одиниць здійснюється за різними критеріями. Встановлено, що для перекладознавства особливо важливою є функціональна класифікація, оскільки вона визначає стратегію відтворення фразеологізмів у цільовій мові. Комплексний підхід до класифікації дозволяє глибше зрозуміти природу фразеологічних одиниць та оптимізувати процес їхнього перекладу.

Особливе значення в цій системі має зоонімічний лінгвокультурний код, який базується на метафоричному перенесенні спостережень за тваринним світом на людські характеристики, поведінку та життєві ситуації. Цей код поєднує в собі як універсальні людські асоціації, так і глибоко специфічні етнокультурні сенси, що відображають аграрну культуру, фольклор та історію українського та англійського народів. Теоретичні основи дослідження зоонімічного коду базуються на принципах антропоцентризму та лінгвістичної відносності, підтверджуючи, що тваринні образи у мові створюють унікальну сітку координат для сприйняття реальності.

Системний аналіз фразеологізмів із зоонімічним компонентом дозволив виокремити їхні структурно-семантичні особливості в обох мовах. Встановлено, що найбільшу групу становлять іменні фразеологізми (напр.: *біла ворона, підколодна гадюка*), які характеризуються високою стабільністю складу. Дієслівні конструкції (напр.: *вовком дивитися, тягнути kota за хвіст*) частіше потребують функціональної адаптації при перекладі, зберігаючи при цьому динамічну образність оригіналу. Компаративні фразеологізми, побудовані за моделлю порівняння, виявляють найбільш прямі паралелі між культурами (*сильний як бик*).

Порівняльне дослідження українських та англійських зоонімів свідчить про наявність як спільних культурних кодів, так і суттєвих розбіжностей у конотаціях. Наприклад, якщо образ лева в обох культурах уособлює силу й владу (*левова частка*), то образи ведмедя чи собаки можуть варіюватися від нейтрально-технічних до розмовно-іронічних залежно від мовного середовища. Культурно-специфічні одиниці, такі як *показати, де раки зимують*, відображають унікальні історичні реалії, що не мають прямих аналогів в англійській культурі та вимагають особливих перекладацьких стратегій.

Фразеологічні еквіваленти становлять 23% від усіх перекладів. З них повні еквіваленти – 9%, застосовуються для одиниць інтернаціонального походження, а часткові еквіваленти – 14%, коли асоціації з тваринами збігаються, але різняться у граматичному чи лексичному втіленні.

Фразеологічні аналоги – 45% забезпечують передачу комунікативно-прагматичної функції фразеологізму при зміні образної основи та культурного контексту. З них функціональна заміна – 26%, коли англійський образ ефективно замінює український, а культурна адаптація – 19%, коли образи змінюються з урахуванням культурних норм англійської аудиторії, що дозволяє зберегти експресивність і природність мовлення.

Описовий переклад – 26% застосовується у випадках безеквівалентної лексики, коли перекладач змушений жертвувати образністю заради точності передачі денотативного значення.

Калькування – 6% використовується для універсальних метафор або у випадках мультимодальних обмежень, коли вербальний образ має відповідати візуальному, проте потребує обережності через можливість створення неприродних конструкцій.

У ході дослідження було виявлено такі категорії проблемних аспектів: культурні відмінності в конотаціях анімалістичних образів, відсутність культурно-специфічних аналогів; етичні аспекти, жанрова варіативність,

регіональні особливості англійської мови, темпоральні аспекти та мультимодальні обмеження.

Отже, переклад фразеологізмів із зоонімічним компонентом є багатограним процесом, що вимагає від перекладача глибокої інтеграції лінгвістичних знань, культурної компетенції та прагматичної обізнаності. Перекладач постає як культурний медіатор, що ухвалює виважені рішення з урахуванням семантичних, стилістичних, культурних і комунікативних параметрів. Не існує універсального способу перекладу, придатного для всіх випадків - кожна перекладацька ситуація є унікальною та вимагає індивідуального підходу. Оптимальна стратегія базується на гнучкому поєднанні різних перекладацьких прийомів для досягнення найвищого рівня адекватності при збереженні природності тексту мовою перекладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Вища школа, 2012. 135 с.
2. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник. Ужгород : Ужгородський державний університет, 2015. 176 с.
3. Барбанюк О. Лінгвокультурні коди англомовного дискурсу. *Філологічні дисципліни в закладі вищої освіти: лінгводидактичні аспекти*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 36–43.
4. Бессонова О. Л. Вербалізація концепту ХАРАКТЕР образними найменуваннями особи в англійській мові. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2010. № 897. С. 11–18.
5. Біблія : Книги Святого Письма Старого та Нового Завіту / пер. з давньоєвр. та грец. мов Івана Огієнка. Київ : Українське Біблійне Товариство, 2002. 1232 с.
6. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Посібник для перекладацьких відділень вузів. Вінниця : Нова Книга, 2003. 163 с.
7. Веренчук Е. О., Єнікеєва С. М. Лінгвокогнітивний та лінгвосинергетичний параметри англійськомовного лексико-семантичного поля. Запоріжжя, 2020. 242 с.
8. Галинська О. М. Фразеологізми як знаки культурної інформації. *Проблеми зіставної семантики: збір наук. статей*. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2011. Вип. 10(2). С. 72-77.
9. Гуменюк І. І. Філологічні дисципліни в закладі вищої освіти: лінгводидактичні аспекти / ред. І. І. Гуменюк. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. 236 с.
10. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності. Київ : Довіра, 1999. 320 с.

11. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
12. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 216 с.
13. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів: Вища школа. 1983. 175 с.
14. Зоріна А. Е., Гладка О. В. Формування міжкультурної компетентності учнів старшої школи у процесі навчання іноземної мови. Кривий Ріг, 2018. С. 195–201.
15. Івченко А. О. Глуначний словник української мови. 4-те вид. Харків : Фоліо, 2002. 539 с.
16. Ковалюк Ю. В. Семантика та функції фразеологізмів з онімним компонентом у національних варіантах англійської мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Чернівці, 2011. 20 с.
17. Колоїз Ж. В. Зоонімічна лексика у фразеології української мови. *Мовознавство*. 2012. № 3. С. 45–52.
18. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.
19. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : Посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 368 с.
20. Кришко А. Ю., Бріт Н. М. Вплив ідей Вільгельма фон Гумбольдта (1767–1835) на мовну освіту в Україні XIX – початку XX століття : монографія. Умань : ФПО Жовтий О. О., 2015. 179 с.
21. Кузенко Г. М. Навчальний посібник з курсу "Теорія та практика перекладу" *The world of interpreting and translating* : навч. посіб. Миколаїв : МДГУ, 2008.
URL:<https://anima4web.files.wordpress.com/2012/12/d0bad183d0b7d0b5d0bdd0bad0be-the-world-of-interpreting-and-translating.pdf> (дата звернення: 28.05.2025).

22. Кузнєцова Г. В. Структурно-семантична варіативність фразеологічних одиниць в англomовному художньому дискурсі: когнітивний та прагматичний аспекти (на матеріалі творів британських та американських авторів ХХ–ХХІ століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2008. 23 с.
23. Культурно-детерміновані фактори у практиці перекладу : монографія / ред. А. К. Солодка. Миколаїв, 2017. 209 с.
24. Лавриненко С. Т. Проблемні питання методології лінгвокультурологічних студій. *Opera Slavica*, 24 (4). 2014. С. 33–43.
25. Левченко О. В. Фразеологія як відображення національної культури. - Київ : Наукова думка, 2011. - 256 с.
26. Матузкова О. П. Англійська ідентичність як лінгвокультурний феномен: когнітивно-дискурсивний аспект. *Когніція, комунікація, дискурс*. 2015. № 11. С. 68–86.
27. Матузкова О. П. Лінгвокультура та переклад : монографія. Одеса : Вид. Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
28. Методологія лінгвістичних досліджень : конспект лекцій / М. В. Черник та ін. Суми : Сумський державний університет, 2018. 78 с.
29. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, 25–26 листопада 2022 р., м. Одеса. Ч. 3. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2022. 364 с.
30. Мізін К. І., Петров О. О. Зіставна лінгвокультурологія: методологічні проблеми та перспективні методики : монографія. Переяслав-Хмельницький; Вінниця; Кременчук : Вид-во ПП Щербатих О. В., 2018. 280 с.
31. Мовчан Б. В. Збереження стилістичної функції фразеологізмів у англійсько-українському перекладі (на матеріалі творів художньої прози): *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 46(3). С. 17-24.

32. Олексишина Л. Г. Лексико-семантичні та стилістичні особливості зоонімних художніх порівнянь німецької мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2004. 20 с.
33. Олійник С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Донецьк, 2008. 22 с.
34. Руснак В. І. Зоосемічні фразеологічні одиниці як носії національно маркованої вторинної номінації. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 19. 2011. С. 330–337.
35. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти : монографія. 2013. 600 с.
36. Саракун Л. Сфера культури: інституційна структура, функції та межі реформування. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. Праць*. 2011. Т. 541–542. С. 59–63.
37. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові : монографічне видання. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2012. 488 с.
38. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : Підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
39. Сергєєва О. В. Використання антонімічного перекладу при передачі фразеологічних одиниць з англійської мови на українську. *Зб. наук. пр. «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*. Хмельницький : ХНУ, 2020. №19. С. 47-50.
40. Сергєєва О. В. Особливості перекладу англійських ідіом морської тематики українською мовою. *Матеріали міжн. наук.-пр. конф.* м. Запоріжжя : Класичний прив. унів-т, 2020. С. 132-134.
41. Сергєєва О. В. Фразеологічні одиниці в англійських ЗМІ та їх переклад на українську мову. *Збірник наукових праць з матеріалами*

міжнародної науково-практичної конференції «Scientific practice: modern and classical research methods». США : Бостон, 2021. Т. 2. С. 70- 72.

42. Сергєєва О. В., Бонсевич О. В. Домінуючі способи перекладу фразеологічних одиниць з компонентом числа. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород. 2023. Т. 2, № 29. С. 227–230.

43. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови : монографія. Київ : Наукова думка, 1973. 232 с.

44. Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 2008. 1097 с.

45. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Львів : Альма-матер, 2007. 235 с.

46. Фрасинюк Н. І. Мова та культура у їхній взаємодії. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2009. Вип. 20. С. 688–690.

47. Хома Н. Ономастичний простір в українських фразеологізмах (прислів'ях, приказках). *Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія / М-во освіти і науки, молоді та спорту України / редкол.: В. Г. Матвіїшин та ін. Івано-Франківськ. 2011. Вип. 29/31. С.411-413.*

48. Чабан А. Ю. Щедрий стіл Середньої Наддніпряни : монографія. Черкаси : «Вертикаль». 2017. 320 с.

49. Шарманова Н. М. Зоофразеологізми в українській мовній картині світу. *Вісник Харківського національного університету*. 2014. № 1122. С. 88–93.

50. Adelnia A. Translation of Idioms: A Hard Task for the Translator. *Theory and Practice in Language Studies*. 2011. Vol. 1, № 7. P. 879–883. URL: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol01/07/20.pdf> (дата звернення: 28.05.2025).

51. Allen R. *Allen's Dictionary of English Phrases*. 2008. 805 p.

52. Ardhani A. Translation strategies of idiomatic expressions in Laura Ingalls Wilder's *Little House on the Prairie* in Gjakolelonos translation of *Rumah*

Kecil Di Padang Rumput : PhD Thesis. 2018. 98 p. URL: http://eprints.uny.ac.id/57124/1/16_Anggun%20Ardhiani_12211144028_a%20thesis_57124-.pdf (дата звернення: 28.05.2025).

53. Bally Sh. *Frantsuzska stylistyka*. R. : Inozemna literatura, 2002. 394 p.
54. Boyko Yuliya, Sierhieieva Oksana, Kupchyshyna Yulia, Matsiuk Olena, Dmytroshkin Denys. Cultural Relativism and Ethnocentrism as Two Alternative Principles of Intercultural Communication. *World Journal of English Language*. Vol. 12; No.8; 2022. P. 121-126.
55. Boyko Y., Sierhieieva O., Tarasova O., Matsiuk O., Dmytroshkin D. English Media Discourse of the Early 21st Century: Lexical Innovations. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, № 65. P. 317–325.
56. Chambers English-Ukrainian Dictionary of Idioms. Київ : Всесвіт, 2002. 475 с.
57. Charteris-Black J. *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Basingstoke, Hampshire and New York : Palgrave Macmillan, 2004. 263 p.
58. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. New York : Cambridge University Press, 1997.
59. English–Ukrainian Dictionary : в 2 т. Київ : Освіта, 1996. Т. 1. 120 слів ; Т. 2. 120 слів, 712 с.
60. Fernando C. *Idioms and Idiomaticity*. Oxford : Oxford University Press, 2006. 256 p.
61. Fleischer W. *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. 2016. 250 p.
62. Gibbs R. W. *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 527 p.
63. Hassan S. Strategies of translating idioms. 2014. Vol. 2, № 3. P. 14–29.
64. Koloiz Z. Linguocode in the Typology of Cultural Codes. *International Conference on New Trends in Languages, Literature and Social Communications (ICNTLLSC 2021)*. Atlantis Press, 2021. P. 53–61.

65. Masimova L. Concept of phraseological units. Functional, structural and semantic classification of phraseological units. Azerbaijan, 2018. P. 11–14. URL: <https://www.academia.edu/37002187/> (дата звернення: 28.05.2025).
66. Matsumoto D. Culture and Psychology. People around the World. Wadsworth, Thomson Learning, 2000. 570 p.
67. Moon R. Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach. Oxford : Clarendon Press, 2008. 338 p.
68. Newmark P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall, 1988. 293 p.
URL: https://www.academia.edu/25420034/A_TEXTBOOK_OF_TRANSLATION_Peter_Newmark (дата звернення: 28.05.2025).
69. O'Driscoll J. Britain for learners of English. New York, Oxford University Press. 2009. 224 p.
70. Piirainen E. Phraseology and Culture in English. Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 2007. 300 p.
71. Poluzhyn M., Venzhynovych N. Linguistic and Conceptual Centres of Phraseologization. *Scientific Journal of Polonia University*. 2018. 30 (5). S. 121–129.
72. Saussure F. de. Course in General Linguistics / translated from French. New York : McGraw-Hill, 1966. 312 p.
73. Séguinot C. The Translation Process / C. Séguinot (ed.). Toronto : H.G. Publications, 1989. URL: <https://www.worldcat.org/title/translation-process/oclc/22707616> (дата звернення: 28.05.2025).
74. Seidl J., McMordie W. English Idioms and how to use them. O. : Oxford University Press, 2008. 268 p.
75. Smith G. The English Companion: An indiosyncratic A to Z of England and Englishness. Old House Books, 2006. 283 p.
76. Spears R. A. American Idioms Dictionary. Special Edition. Lincolnwood : National Textbook Company, 1991. 463 p.

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

77. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. 2-ге вид., випр. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
78. Балла М. І. Англо-український словник: у 2 томах. Київ : Освіта, 1996. 1464 с.
79. Гороть Є. І., Громик Ю. В., Малімон Л. К., Павленко Л. П., Павлюк А. Б., Рогач О. О. Українсько-англійський та англо-український фразеологічний словник. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 304 с.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А

битися як риба об лід	to struggle like a fish out of water
битися як лев	fight like a lion/tiger
бігати як курка з яйцем	to walk on eggshells
бідний як церковна миша	as poor as a church mouse
біла ворона у своїй родині	the black sheep of the family
бути на коні	to be on top / to be in a good position
важливий птах	a big shot
вбити двох зайців одним пострілом	to kill two birds with one stone
ведмежа послуга	a disservice
ведмідь на вухо наступив	to be tone-deaf
вести себе як свиня	to behave like a pig
взяти бика за роги	to take the bull by the horns
видно птаха по польоту	a bird is known by its flight
викидати коники	to act the goat
вільний як птах	as free as a bird
вірний як пес	as faithful as a dog
вовк у овечій шкурі	wolf in sheep's clothing
вовком вити	to howl like a wolf
вовком дивитися	to look daggers at
вовча зграя	wolf pack
вовчий апетит	eat like a horse
ворона в павиному пір'ї	an ass in a lion's skin
впертий як осел	as stubborn as a mule
втомлений як собака	dog-tired
ганятися за двома зайцями	to run after two hares
глуха тетеря	as deaf as a post

голодний як вовк	as hungry as a wolf
гратися кішки - мишки	play cat and mouse
гріти змію на грудях	to cherish a viper in one's bosom
грошей кури не клюють	rolling in money / to have money to burn
гусак свині не товариш	a goose is no playmate to a pig
гусяча шкіра	goosebumps
дивитися як баран на нові ворота	to look like a deer in the headlights
дивитися як кіт на сало	with greedy eyes
дійна корова	cash cow
дурний як баран	as dumb as an ox
жаба душить	to be green with envy
жити як собаці на прив'язі	to lead a dog's life
живучий, як кішка	a cat with nine lives
жити як пташка в клітці	like a bird in a gilded cage
жити як кішка з собакою	live like cat and dog
з висоти пташиного польоту	bird's-eye view
з вовками жити по-вовчому вити	when in rome, do as the romans
загоїсь як на собаці	heal up like a dog
здоровий як бик	as strong as a bull
зігнути в баранячий ріг	to make someone knuckle
з'їсти собаку	to be an old hand
злий, як пес	as cross as a bear
їсти як горобчик	to eat like a bird
Працб	to steal a ride
кінське здоров'я	horse's health / as strong as an ox
кінь на чотирьох ногах та спотикається	a horse stumbles that has four legs

кішка з хати - миші танцюють	when the cat's away, the mice will play
кішки на душі скребуть	to be heavy of heart
книжковий хробак	bookworm
кожен кулик своє болото вихваляє	every cook praises his own broth
кожна жаба своє болото хвалить	every bird likes his own nest
кожна пташка свою пісню співає	a bird may be known by its song
Цап відбувайло	scapegoat
коли рак на горі свисне	when pigs fly / when hell freezes over
колючий, як їжак	as prickly as a hedgehog
коту під хвіст	down the drain
краще синиця в руках, ніж журавель в небі	a bird in the hand is worth two in the bush
крутити хвостом	the tail wagging the dog
крутитися, як білка в колесі	running around like a hamster in a wheel
купити kota в мішку	buy a pig in a poke
курчат по осені рахують	don't count your chickens before they hatch
курям на сміх	enough to make a cat laugh
левова частка	the lion's share
лити крокодилячі сльози	to shed crocodile tears
ловити рибу в каламутній воді	to fish in troubled waters
людина людині вовк	man is a wolf to man/dog eat dog
міняти коня на переправі	to swap horses in midstream
мокрый як щур	like a drowned rat
мудрий як сова	as wise as an owl
муха повторюха	copycat
мухи не скривдить	wouldn't hurt a fly

мухи не скривдить	wouldn't hurt a fly
на безриб'ї і рак - риб	a small fish is better than an empty dish
надутий, як індик	puffed up as a turkey cock
наїстися як свиня	eat like a hog
ні риба ні м'ясо	neither fish nor fowl
німий як риба	as mute/dumb as a fish
носитися як курка без голови	to run around like a headless chicken
одного гніздечка птиці	birds of a feather
осина талія	wasp waist / very thin waist
осине гніздо	hornet's nest
ось де собака заритий	that's the heart of the matter
пам'ять як у слона	memory like an elephant
писати як курка лапою	write like chicken scratch
піддослідний кролик	guinea pig
підкласти свиню	to play a dirty trick
підколодна гадюка	a snake in the grass
повільний як черепаха	as slow as a turtle
повісити всіх собак на когось	to pin all the blame on someone
показати, де раки зимують	to teach someone a lesson
працьовитий як бджілка	as busy as a bee
працювати як віл	to work like a horse
про вовка промовка, а вовк на поріг	speak of the devil
птаха високого польоту	high-flier
поставити цапа город стерегти	to set the fox to guard the henhouse
раз козі смерть (все одно за що бути повішеним – за вівцю або за ягня)	as well be hanged for a sheep as a lamb
райська птиця	bird of paradise
рання пташка	early riser

риба гниє з голови	fish begins to stink at the head
робити з мухи слона	to make a mountain out of a molehill
самотній вовк	a lone wolf
свиня свинею	pig-headed
сидіти як сорока на тину	to fidget like a magpie on a fence
сильний як ведмідь	as strong as a bear
сліпий, як кріт	as blind as a bat
собака гавкає, караван іде	let sleeping dogs lie
собака на сні	a dog in the manger
собача робота	dog's work
собачий холод	bitter cold
сорока на хвості принесла	a little bird told me
ставити віз попереду коня	put the cart before the horse
стара кобила	old horse
стріляний горобець	an old hand
теляча любов	calf love
темна конячка	a dark horse
тихий як миша	as quiet as a mouse
товстий як свиня	as fat as a pig
торохкотіти як сорока	chatter like a magpie
тримай коней	hold your horses
триматися як воша кожуха	to cling like a louse to a coat
тягнути kota за хвіст	drag one's feet
убити двох зайців	to kill two birds with one stone
усі кози в золоті	to think all one's geese are swans
хитрий як лисисця	as sly as a fox
хоробрий як лев	as brave as a lion
цікавість згубила і кицьку	curiosity killed the cat
червоний як рак	red as a beet

чорна кішка перейшла дорогу	a black cat crossed my path
чорна курка несе білі яйця	a black hen lays a white egg
швидкий як заєць	as fast as a hare
щури тікають з тонучого корабля	like a rat leaving a sinking ship
як бджоли до меду	like bees to honey
як бик у посудній лавці	a bull in a china shop
як вуж на сковорідці	as slippery as an eel
як з гуски вода	like water off a duck's back
як кіт наплакав	a drop in the bucket
як корова на льоду	as a hog on ice
як корова язиком злизала	vanished into thin air
як корові сідло	as appropriate as a hat on a pig
як оселедців у бочці	packed like sardines
як риба об лід	hard put for a livelihood
як риба поза водою	like a fish out of water
як риба у воді	like a fish in water
як свиня в дощ	as muddy as a pig
як слон у посудній крамниці	like a bull in a china shop
як собака на прив'язі	like a dog on a short leash
як вівця на заклання	like sheep to the slaughter
як червона ганчірка на бика	like a red rag to a bull
яка муха вас вкусила?	what's biting you

АНОТАЦІЯ

Вощина А. С. Особливості перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом з української мови на англійську.

У магістерській роботі визначено аспекти щодо вивчення поняття фразеологічної одиниці та проаналізовано існуючі класифікації фразеологізмів. Розкрито структурні й семантичні особливості фразеологізмів із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах. Досліджено способи перекладу англійських фразеологізмів із зоонімічним компонентом, окреслено основні складнощі при перекладі та встановлено шляхи їх подолання.

Ключові слова: фразеологізм, класифікація фразеологічних одиниць, переклад, зоонімічний компонент, еквівалентність, стратегія перекладу.

Фразеологізми із зоонімічним компонентом є важливою складовою мовної картини світу, оскільки образи тварин відображають національні уявлення, цінності, стереотипи та культурні асоціації. Такі одиниці становлять особливо складність для перекладу через різну символіку тварин у мовах і культурах, що зумовлює необхідність глибокого аналізу.

Метою дослідження є аналіз структурно-семантичних та лінгвокультурних особливостей фразеологізмів із зоонімічним компонентом, визначення способів їх відтворення у мові перекладу, визначення труднощів їхнього перекладу та розробка стратегій для їх подолання.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом в українській мові, їх структура та семантика.

Предметом дослідження є способи передачі українських фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом англійською мовою.

Матеріалами дослідження слугували фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом, дібрані з англо-українських та українсько-англійських словників, зокрема: К. Баранцев «Англо-український

фразеологічний словник», М. Балла «Англо-український словник: у 2 томах», Є. Гороть, Ю. Громик, Л. Малімон, Л. Павленко, А. Павлюк, О. Рогач «Українсько-англійський та англо-український фразеологічний словник».

Методи дослідження включають *загальнонаукові методи*, зокрема *аналіз*, який забезпечував детальне вивчення структурних, семантичних і стилістичних характеристик фразеологічних одиниць, та *метод порівняльного аналізу* фразеологізмів, що дозволяв встановити відповідності та відмінності між українськими та англійськими зоонімічними фразеологізмами, а також визначити способи їх перекладу. Крім того, були застосовані *часткові лінгвістичні методи*, зокрема *компонентний аналіз*, що дозволяв виокремити структурні й смислові компоненти фразеологізмів, *етимологічний аналіз*, який сприяв з'ясуванню походження зоонімічних одиниць та історії їх використання, та *семантичний аналіз*, спрямований на виявлення значущих смислових відтінків, конотативного і культурного забарвлення фразеологізмів.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні українських та англійських фразеологізмів із зоонімічним компонентом, що дозволило встановити закономірності їхньої семантики, структури, функціонування та перекладної реалізації, а також визначити специфіку національно-культурного відображення тваринного світу у мовленні.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні розуміння перекладознавчих аспектів відтворення лексико-семантичних і культурно-символічних особливостей фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом, а також у розширенні наукових підходів до вивчення взаємозв'язку культури та перекладу.

Практична цінність дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані у курсах української та англійської мови при вивченні фразеології та перекладу. Запропонована класифікація перекладних стратегій сприяє підвищенню ефективності перекладу фразеологізмів із зоонімічним компонентом та зменшенню втрати значення.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено методи дослідження, наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів.

У ході дослідження досягнуто поставленої мети шляхом аналізу семантичних і перекладацьких характеристик фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах. Визначено найбільш уживані перекладацькі прийоми та окреслено стратегії відтворення національно-культурної специфіки таких фразеологізмів.

Ефективність відтворення національної самобутності зоонімічних фразеологізмів безпосередньо залежить від збереження їхньої образної основи. Доведено, що заміна або усунення назви тварини під час перекладу нерідко призводить до нівелювання етнокультурних нюансів та емоційного забарвлення оригіналу.

SUMMARY

Voshchyna A. S. The peculiarities of translating phraseological units with the zoonimic component from Ukrainian into English.

This master's thesis defines the fundamental aspects of studying phraseological units and provides an analysis of existing classifications within modern linguistics. The research elucidates the structural and semantic peculiarities of phraseological units containing a zoonymic component in both Ukrainian and English. Furthermore, the study investigates methods for translating English zoonymic idioms, outlines the primary challenges encountered during the translation process, and establishes effective approaches to overcoming them.

Keywords: phraseological unit, classification of phraseological units, translation, zoonymic component, equivalence, translation strategy.

Phraseological units with zoonymic components are an important part of the linguistic picture of the world, as images of animals reflect national ideas, values, stereotypes, and cultural associations. Such units are particularly difficult to translate due to the different symbolism of animals in languages and cultures, which necessitates in-depth analysis.

The purpose of the research is to examine analyze the structural-semantic and linguocultural features of phraseological units with a zoonymic component, to determine ways of reproducing them in the target language, to identify the difficulties of their translation, and to develop strategies for overcoming them.

The object of the research is phraseological units containing zoonymic components in Ukrainian, their structure and semantics.

The subject of the research is the methods of rendering Ukrainian phraseological units with zoonymic components into English.

The research is based on phraseological units with a zoonymic component, selected from English-Ukrainian and Ukrainian-English dictionaries, namely: K. Barantsev, “English-Ukrainian Phraseological Dictionary”; M. Balla, “English-Ukrainian Dictionary: in 2 volumes”; Ye. Horot, Yu. Hromyk, L. Malimon, L. Pavlenko, A. Pavlyuk, O. Rohach, “Ukrainian-English and English-Ukrainian Phraseological Dictionary”.

Methodology includes general scientific methods, in particular analysis, which provided a detailed study of the structural, semantic, and stylistic characteristics of phraseological units, and the method of comparative analysis of phraseological units, which made it possible to establish correspondences and differences between Ukrainian and English zoonymic phraseological units, as well as to determine ways of translating them. In addition, partial linguistic methods were used, in particular component analysis, which allowed us to identify the structural and semantic components of phraseological units, etymological analysis, which

helped to clarify the origin of zoonymic units and the history of their use, and semantic analysis, aimed at identifying significant semantic nuances, connotative and cultural coloring of phraseological units.

The scientific novelty of the work lies in a comprehensive study of Ukrainian and English phraseological units with a zoonymic component, which made it possible to establish patterns in their semantics, structure, functioning, and translation, as well as to determine the specifics of the national and cultural reflection of the animal world in speech.

The theoretical significance of the study lies in deepening the understanding of the translation aspects of reproducing the lexical-semantic and cultural-symbolic features of phraseological units with a zoonymic component, as well as in expanding scientific approaches to studying the relationship between culture and translation.

The practical value of the study lies in the fact that its results can be used in Ukrainian and English language courses when studying phraseology and translation. The proposed classification of translation strategies contributes to improving the effectiveness of translating phraseological units with a zoonymic component and reducing loss of meaning.

Structure of the research. The master's thesis consists of an introduction, two chapters, conclusions for each of them, general conclusions, a list of sources used, and appendices.

The introduction justifies the relevance of the research topic, formulates the purpose and objectives of the work, defines the object and subject of the research, outlines the research methods, scientific novelty, and theoretical and practical significance of the results obtained.

During the research, the set goal was achieved by analyzing the semantic and translation characteristics of phraseological units with a zoonymic component in Ukrainian and English. The most commonly used translation techniques were identified and strategies for reproducing the national and cultural specificity of such phraseological units were outlined.

The effectiveness of reproducing the national identity of zoonymic phraseological units directly depends on preserving their figurative basis. It has been proven that replacing or removing the name of an animal during translation often leads to the leveling of the ethnocultural nuances and emotional coloring of the original.